

Tööturumeetmete seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga kehtestatakse uus tööturumeetmete seaduse (TöMS) terviktekst, millega kaasajastatakse ja korrastatakse tööturuteenuste osutamise õigusruumi. Tööturuteenuste osutamise õiguslik korraldus on aja jooksul muutunud väga keerukaks ning osapoolte jaoks koormavaks ja sihtrühmade jaoks raskesti hoomatavaks. Eelnõuga asendatakse kehtiv tööturuteenuste ja -toetuste seadus (TTTS).

Eelnõu seab eesmärgiks Eesti tööhõivepoliitika õigusliku korralduse keerulisuse ja killustatuse vähendamise ja tööturuteenustega tööturul toimivatele muudatustele tõhusa reageerimise.

Eelnõuga võetakse õigusaktides kasutusele termin „tööturumeede“, mis hõlmab aktiivseid tööturumeetmeid ehk tööturuteenuseid ja tööturutoetusi, aga ei hõlma passiivseid tööturumeetmeid ehk töötushüvitisi. Tööturumeetme termini kasutuselevõtt võimaldab korrastada tööturuteenuste ja -toetuste süsteemi, sätestades loetelu meetmetest ja nende eesmärkidest seaduse tasandil ning andes võimaluse vastavalt seaduses sätestatud piiridele kehtestada konkreetsete tööturuteenused ja tööturutoetused vastavalt tööturuolukorrale Vabariigi Valitsuse määrusega. Samuti asendatakse eelnõuga õigusaktides termin „töötu“ terminiga „tööotsija“, kuna see viitab paremini vastava staatuse sisule ehk inimese õigusele saada Eesti Töötukassalt (edaspidi töötukassa) abi töö leidmiseks töö otsimise ajal ning samas kohustusele otsida tööd. Sisus kattuvad mõisted „arvele võetud töötu“ ja „registreeritud tööotsija“.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi tööhõive osakonna tööturuteenuste juht Kristi Suur (626 9194, kristi.suur@sm.ee), töötushüvitiste ja tööturutoetuste juht Kadi Kanarbik (626 9235, kadi.kanarbik@sm.ee), tööala asekanstler Sten Andreas Ehrlich (teenistusest lahkunud), tööhõive osakonna juhataja Brit Rammul (teenistusest lahkunud), tööhõive osakonna nõunikud Annika Sepp (626 9722, annika.sepp@sm.ee), Märt Masso (teenistusest lahkunud), Kelli Ilisson (626 9197, kelli.ilisson@sm.ee), Lii Pärj (626 9278, lii.parg@sm.ee), Anna-Liina Väkräm (626 9331, anna-liina.vakram@sm.ee) ja Ingrid Erm-Eks (626 9218, ingrid.erm-eks@sm.ee).

Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunikud Virge Kuningas-Turu (626 9114, virge.kuningas-turu@sm.ee) ja Ethel Bubõr (626 9738, ethel.bubor@sm.ee). Seletuskirja mõjude osa on koostanud Sotsiaalministeeriumi analüüsi ja statistika osakonna juhataja Hede Sinisaar (626 9723, hede.sinisaar@sm.ee) ja nõunik Deisi Pohlak (626 9195, deisi.pohlak@sm.ee).

Eelnõu on keeletoimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeletoimetaja Virge Tammaru (626 9320, virge.tammaru@fin.ee). Eelnõu rakendusaktide kavandid ei ole keeletoimetatud.

Eelnõu koostamisse on panustanud töötukassa juriidilise osakonna juhataja Ira Songisepp (614 8520, ira.songisepp@tootukassa.ee), osakonnajuhataja asetäitja Irina Borozdina (614 8644, irina.borozdina@tootukassa.ee) juhatuse liikmed Pille Liimal (ametist lahkunud), Reelika Leetmaa (614 8500, reelika.leetmaa@tootukassa.ee) ja Sirlis Sõmer-Kull (614 8500, sirlis.somer-kull@tootukassa.ee), oskuste arendamise ja karjääriteenuste osakonna juhataja Karin Andre (614 8605, karin.andre@tootukassa.ee) ning töötajate ja tööandjate teenuste osakonna juhataja Katrin Liivamets (614 8599, katrin.liivamets@tootukassa.ee).

Eelnõu koostamisel olid partneriteks Haridus- ja Teadusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Rahandusministeerium ja Justiitsministeerium. Koostööd tehti ka Õiguskantsleri Kantseleiga ja Riigikantseleiga. Eelnõu on enne kooskõlastusringile saatmist tutvustatud Eesti Tööandjate Keskliidule, Eesti Ametiühingute Keskliidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Puuetega Inimeste Kojale, Tartu Ülikoolile, Tallinna Ülikoolile, mõttekodadele Praxis ja Centar ning huvi- ja sidusrühmadele.

1.3. Märkused

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2019–2023 punkti 12.21 nimetatud ülesandega „analüüsida ja teha ettepanekud tööturuteenuste pakkumise tõhustamiseks“.

Eelnõu väljatöötamisele eelnes tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise eelnõu väljatöötamiskavatsus¹ (edaspidi *VTK*), mis esitati 29.09.2021 kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks ministeeriumidele, sotsiaalpartneritele ja teistele huvirühmadele. Tagasiside VTK kohta kinnitas väljatoodud probleemide ja võimalike lahenduste asjakohasust ning märkused olid eelkõige redaktsioonilised.

Eelnõu väljatöötamiseks toimusid arutelud Haridus- ja Teadusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Õiguskantsleri Kantselei, Eesti Tööandjate Keskliidu, Eesti Ametiühingute Keskliidu, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsiooni, Eesti Linnade ja Valdade Liidu ning Eesti Puuetega Inimeste Kojaga. Eelnõu saadeti infoks ka Tartu Ülikooli, Tallinna Ülikooli ja mõttekodadele Praxis ja Centar esindajatele.

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõu ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõuga muudetakse järgmisi seadusi ja nende redaktsioone:

- 1) Euroopa Liidu kodaniku seadus, RT I, 31.01.2020, 13;
- 2) halduskoostöö seadus, RT I, 17.11.2021, 7;
- 3) liikluskindlustuse seadus, RT I, 31.03.2022, 6;
- 4) maksukorralduse seadus, RT I, 22.03.2022, 5;
- 5) perehüvitiste seadus, RT I, 31.03.2022, 13;
- 6) perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus, RT I, 11.03.2022, 1;

¹ Väljatöötamiskavatsus on kättesaadav: <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/e4d6106c-555e-4685-b9e3-fb52d380fc4c>

- 7) ravikindlustuse seadus, RT I, 29.04.2022, 7;
- 8) soolise võrdõiguslikkuse seadus, RT I, 22.12.2021, 38;
- 9) sotsiaalhoolekande seadus, RT I, 28.04.2022, 9;
- 10) sotsiaalmaksuseadus, RT I, 31.03.2022, 7;
- 11) tulumaksuseadus, RT I, 05.04.2022, 5;
- 12) töölepingu seadus, RT I, 31.03.2022, 10;
- 13) töötuskindlustuse seadus, RT I, 12.11.2021, 9;
- 14) töövõimetoetuse seadus, RT I, 04.03.2022, 8;
- 15) õppetootuste ja õppelaenu seadus, RT I, 13.03.2019, 202.

Eelnõu on seotud isikuandmete töötlemisega Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmääruse (edaspidi IKÜM) tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs käesoleva eelnõu seletuskirja 6. punktis.

Eelnõu on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) ja Euroopa sotsiaalharta (edaspidi ESH) põhimõtetega. PS § 28 lõikega 2 sätestatakse inimese õigus riigi abile vanaduse, töövõimetus, toitjakaotuse ja puuduse korral. PS § 28 lõike 2 kaitsealasse kuulub muu hulgas ka töötus, sest töö kaotamise tõttu võib inimene sattuda puudusesse.² Kuivõrd põhiõigusi ja -vabadusi puudutavates küsimustes tuleb kõik olulised otsused langetada seadusandjal, on eelnõus loetletud töötukassa pakutavad tööturumeetmed ning sätestatud nende meetmete eesmärgid. Eelnõuga volitatakse täitevvõimu kehtestama kindlas ulatuses, kindla eesmärgiga ja kindla sisuga määrust, mis eelnõus sätestatud konkretiseerib, sätestades tööturumeetmete alla kuuluvad tööturuteenused ja -toetused. Seeläbi on seadus paremini rakendatav, tagatakse paindlik haldustegevus ja välditakse seaduse ülekoormamist tarbetute üksikregulatsioonidega, vähendatakse seadusandja koormust ning luuakse ühiskonnas korrapära ja stabiilsust.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthälteenamus.

2. Seaduse eesmärk

Seaduses reguleeritud tegevuste eesmärk on vähendada töötust ja lühendada töötuse kestust, ennetada töötust ja toetada tööhõives püsimist ning kvaliteetset tööhõivet, suurendada tööjõu pakkumist ning toetada kaasava ja kohanemisvõimelise tööturu ja majanduse struktuurimuutusi tööturumeetmete abil.

Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis 2021–2023 on ülesanne analüüsida ja teha ettepanekud tööturuteenuste pakkumise tõhustamiseks. Sotsiaalministeeriumi tellimusel ja Euroopa Komisjoni struktuurireformide tugiteenistuse (SRSS) rahastusel valmis 2021. aastal Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni OECD analüüs „Aktiivse tööturupoliitika edendamise Eestis“³. Analüüsi koostamisel olid kaasatud asjaomased ministeeriumid ja asutused, sotsiaalpartnerid, ülikoolid, mõttekojad, puudega inimeste ja kohaliku omavalitsuse üksuste (edaspidi KOV) esindajad ja muud seotud osapooled. OECD tõi esile Eesti tööturuteenuste ja -toetuste korralduse peamised probleemid. Tuginedes OECD analüüsile valmis 2021. aastal tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise väljatöötamise kavatsus, mis käsitles vastavaid probleeme ning nende lahendusi, millest on lähtutud käesoleva seaduseelnõu ettevalmistamisel. Seaduseelnõu keskendub VTK-s käsitletud probleemile —

² RKPJKo 11.05.2017, 3-4-1-17-16, p 51; RKHKo 21.11.2011, 3-3-1-27-11, p 11.

³ <http://www.oecd.org/employment/improving-the-provision-of-active-labour-market-policies-in-estonia-31f72c5b-en.htm>

Eesti tööhõivepoliitika õiguslik korraldus on keeruline ja killustunud, muutes selle haldamise koormavaks ning inimesele raskesti mõistetavaks — ning lähtub VTK-s esitatud lahendusest, milleks on korrastada ja lihtsustada teenuste ja toetuste süsteemi õigusaktide tasandil. Seni on tööturu olukorrale reageerimiseks vajalikke muudatusi tehtud üksikaktide muudatustena, mis on kaasa toonud süsteemi kasvava keerukuse.

Uus terviktekst aitab korrastada tööturuteenuste süsteemi tervikuna. Eelnõu on muudatuste esimene etapp, mille järel lahendatakse VTK-s esile toodud ülejäänud probleemid.

Tööturuteenuste ja -toetuste tingimusi reguleerivad praegu:

- 1) tööturuteenuste ja -toetuste seadus (TTTS);
- 2) TTTS-i alusel Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud tööhõiveprogramm (edaspidi THP). Praegu kehtib Vabariigi Valitsuse 19. novembri 2020. a määrus nr 87 „Tööhõiveprogramm 2021–2023“;
- 3) ministri käskkirjaga kinnitatud Euroopa Sotsiaalfondist (edaspidi *ESF*) kaasrahastatavad programmid ehk toetuse andmise tingimused (edaspidi *TAT*). Praegu on elluviimisel:
 - a) tervise- ja tööministri 27.03.2015 käskkirjaga nr 57 kinnitatud „Tööturuteenuste osutamine töövõimereformi sihtrühmale“ (TVR *TAT*);
 - b) tervise- ja tööministri 04.12.2014 käskkirjaga nr 222 kinnitatud „Tööturuteenuste osutamine tagamaks paremaid võimalusi hõives osalemiseks“ (teenused noortele, vanemaealistele, aegunud oskustega inimestele jne);
 - c) tervise- ja tööministri 05.07.2021 käskkirjaga nr 78 kinnitatud REACT-EU programm „Tööturuteenuste osutamine COVID 19 kriisi mõjude leevendamiseks“;
- 4) ministri käskkirjaga kinnitatud taaste- ja vastupidavusraha (edaspidi *RRF*) programmid. Tööturuteenustele kehtib tervise- ja tööministri 17.03.2022 käskkirjaga nr 50 kinnitatud programm „Noortele tööturuteenuste osutamine COVID-19 kriisi mõjudest taastumiseks“;
- 5) Ministri käskkirjaga kinnitatud Euroopa Globaliseerumisega Kohanemise Fondi (edaspidi *EGF*) programmid. Praegu kehtib sotsiaalministri 12.12.2020 käskkirjaga nr 119 turismisektori koondamistele suunatud programm aastateks 2021–2023 „Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi toetuse kasutamise tingimused“ ;
- 6) tervise- ja tööministri määruse 8. mai 2018. a määrus nr 20 „Töölalast konkurentsivõimet suurendavad teenused“ alusel ESF-ist kaasrahastatavad avatud taotlusvoorude projektid.

Teenuseid, mida OECD loendab kokku enam kui 50, rahastatakse eri allikatest (riigieelarvelised eraldised, töötuskindlustusvahendid, Euroopa Liidu toetused) ning need jagunevad eespool nimetatud erinevate õigusaktide vahel (TTTS ja selle alusel Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud THP ning ministri käskkirjadega kehtestatud Euroopa Liidu vahenditest kaasrahastatud programmid). OECD toob lisaks esile, et sageli on kehtivas õiguses sama nimega meede (st teenus, toetus või mõlemad) reguleeritud erinevates õigusaktides veidi erinevate tingimustega erinevale sihtrühmale. See ei taga õigusselgust, mistõttu on süsteem inimestele raskesti mõistetav. Selle tulemusena on töö otsimisel tuge vajavatel inimestel ja tööandjatel raske aru saada, milliseid teenuseid ning mis tingimustel töötukassa neile pakub. Näiteks kehtib praegu väga mitu palgatoetuse skeemi, mis on reguleeritud sõltuvalt sihtrühmast erinevates õigusaktides (THP, TTTS, TAT). Seetõttu on tööandjal raske aru saada, millised palgatoetuse tingimused just tema värvatavale töötajale kehtivad. Kuna sarnane meede on sageli reguleeritud erinevatele sihtrühmadele erinevates õigusaktides, toob meetme tingimuste mistahes sisuline muudatus mõnes nimetatud õigusaktidest sageli kaasa muudatusvajaduse ka teises õigusaktis. Seda juhul kui on vajadus, et meedet pakutaks erinevatele sihtrühmadele sarnastel tingimustel. Kuna õigusaktides sätestatud teenuste tingimuste muutmisi tuleb menetleda eraldi ning õigusaktide menetlemise protseduur on mõnevõrra erinev, kaasneb selliste muudatustega suur halduskoormus. Seetõttu toob

kehtivas süsteemis õigusaktides muudatuste jõustamine kaasa ebaproportsionaalselt suure koormuse.

Kuigi peamine tööturumeetmete pakkuja on töötukassa, on tööturuteenuste pakkujaks vähemal määral ka teised tööturupoliitika elluviijad. Tööturuteenuste osutamist muude teenusepakkujate kaudu reguleerivad näiteks ESF-i avatud taotlusvoorude projektide määrused.

Lisaks TTTS-is ja Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud tööhõiveprogrammis sätestatud tööturuteenuste ühildamisele võimaldab eelnõu ka Euroopa Liidu (EL) toetustest kaasrahastatavad tööturumeetmed ühildada senisest ühtsemaks tööturupoliitika tervikuks. Seda toetab ka ajastus, kuivõrd eelnõu ettevalmistamise periood on ühtinud EL-i uue eelarveperioodi 2021–2027 tegevuste ettevalmistamisega.

Eelnõuga muudetakse tööturuteenuste osutamise õigusruum selgemaks ja läbipaistvamaks, välditakse dubleerimist ja ebaefektiivsust, võimaldades samas kiiresti reageerida vajalike tööturuteenustega tööturu muutustele ja sihtrühmade vajadustele.

Eelnõuga tehtavad peamised muudatused võrreldes kehtiva õigusega

1. Eelnõu pealkirja on võrreldes kehtiva õigusega muudetud. Muudatus on tingitud asjaolust, et erinevalt kehtivast seadusest, reguleerib eelnõu tööturumeetmeid kui sama eesmärgiga tööturuteenuste ja -toetuste grupe. Tööturumeetmete raames tööturuteenuste ja -toetuste detailsem sisu ja korraldus on viidud seadusest ja programmide seaduse alusel kehtestatavasse THP-sse.

2. Eelnõu korrastab ja süstematiseerib kehtivat õigust ning loob senisest loogilisema ja lihtsama terviku.

3. Eelnõuga muudetakse kehtivaid termineid. Eelnõuga võetakse kasutusele uus termin „tööturumeede“, mis hõlmab endas tööturuteenuseid ja tööturutoetusi. Töötu nimetatakse ümber tööotsijaks. Kehtivas õiguses mõistega „tööotsija“ hõlmatud sihtrühmad on eelnõus vastavalt tööturustaatusele hõlmatud mõistetega „muu isik“ ja „töötaja“. Individuaalse tööotsimiskava asemel võetakse kasutusele termin „tegevuskava“ ning „vastuvõtule pöördumise“ asemel võetakse kasutusele termin „töökeskne nõustamine“.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kümnest peatükist ja 57 paragrahvist.

1. peatükk. Üldsätted
2. peatükk. Tööturumeetmete pakkumise korraldamise ja pakkumise põhimõtted
3. peatükk. Tegevuskava, tööotsijana registreerimine, isiku kohustused ja ajutine töötamine
4. peatükk. Töötukassa pakutavad tööturumeetmed
5. peatükk. Tööturumeetmete ja töötutoetuse rahastamise allikad
6. peatükk. Töötutoetuse taotlemise, määramise ja maksmise tingimused ja kord
7. peatükk. Töövahendus ja renditööjõu vahendamine ettevõtja poolt
8. peatükk. Vaidluste lahendamine
9. peatükk. Riiklik järelevalve
10. peatükk. Rakendussätted

Eelnõu 1. peatükk

Eelnõu esimeses peatükis sätestatakse seaduse reguleerimisala, eesmärk ja kohaldamisala ning määratakse tööturumeetmete sihtrühmad.

Eelnõu § 1 lõige 1 annab seaduse reguleerimisala. Seaduses sätestatakse tööturumeetmed ja nende eesmärgid, tööturumeetmete pakkumise korraldamise, pakkumise ja rahastamise põhimõtted, tööotsijana registreerimise nõuded, töövahenduse ja renditööjõu vahendamine ettevõtja poolt, vaidluste lahendamine ja järelevalve. Töötutoetuse puhul sätestab seadus lisaks üldistele rakendamise põhimõtetele ja korrale ning maksmise põhimõtetele ka konkreetsemalt maksmise tingimused.

Eelnõu reguleerimisala on paljuski kattuv kehtiva seaduse reguleerimisalaga. Erinevuseks on see, et eelnõus koondatakse sarnase eesmärgiga tööturuteenused ja -toetused gruppidesse ehk tööturumeetmeteks, määratakse iga grupi ehk meetme eesmärgid ja rakendamise üldised põhimõtted ning piiritletakse meetmeid saama õigustatud sihtrühmad.

Konkreetsete tööturuteenuste ja -toetuste tingimused reguleeritakse Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatavas THP-s. Selliselt on tagatud, et sihtrühmade jaoks on seaduse tasandil senisest oluliselt läbipaistvam see, millist liiki tööturumeetmeid töötukassa pakub ning millistele meetmetele on erinevatel sihtrühmadel õigus. See, milliseid tööturuteenuseid või -toetusi, on isikul konkreetsel juhul õigus saada, on terviklikult kokku koondatud THP-sse. Süsteem on lihtne ja läbipaistev ning piisavalt paindlik. Tööturumeetmeid on võimalik muuta vastavalt tööturu vajadusele, kuni need on kooskõlas seaduses paika pandud piiridega ehk mahuvad seaduses nimetatud tööturumeetmete ja nende eesmärkide alla. Selline teenuste grupeerimine on tavapärane ka teiste riikide tööturuteenuseid reguleerivates õigusaktides, mida näitas OECD eespool viidatud analüüs.

Eelnõu § 1 lõikes 2 sätestatakse, et tööturumeetmed on tööturuteenused ja tööturutoetused. Määratlus on vajalik, et eristada tööturuteenuseid ja -toetusi töötutoetusest. Tööhõivepoliitikas jagunevad tööturumeetmed aktiivseteks ja passiivseteks meetmeteks. Tööturuteenused ja -toetused on käsitatavad aktiivsete tööturumeetmetena. Töötutoetus on vaadeldav passiivse tööturumeetmena. Tööturutoetuste ja töötutoetuse eristamine on eelnõus vajalik, kuivõrd tegemist on olemuslikult erinevate tööhõivepoliitika meetmetega. Kui töötutoetus on töötushüvitis, siis tööturutoetus ei ole töötushüvitis, vaid on abinõu, mis aitab kaasa tööturuteenuse osutamisele. Tööturutoetuseks on näiteks otseselt teenustel osalemisega seotud aktiivsustoetused: stipendiumid ja sõidukulude hüvitamine. Võrreldes kehtiva õigusega on selline süstematiseerimine uus ning aitab korrastada tööturuteenuste, tööturutoetuste ja töötushüvitiste struktuuri riigisisises õiguses ning asetab need rahvusvaheliselt lihtsasti mõistetavasse süsteemi.

Eelnõu § 2 sätestab seaduse eesmärgi, milleks on nii töötuse vähendamine kui ka töötuse kestuse lühendamine ehk ilma tööta inimese võimalikult kohene tööga hõivatus. Pidades seejuures silmas, et tööturumeetmetega toetatakse kvaliteetset hõivet. Samuti on oluline saavutada tööhõivestabiilsus tööl püsimise toetamise ja töötuse ennetamise kaudu. Oluline on, et tööturumeetmetega oleksid toetatud nii tööjõu pakkumise suurendamine kui ka nõudluse edendamine. Seda püütakse saavutada laiemalt kaasava tööturu toetamise kaudu. Eesmärk on tagada sihtrühmadele tööturul maksimaalne võimetekohane eneseteostus ehk et võimalikult paljudel inimestel oleks võimalus töötada. Majandus ja tööturg on pidevas muutumises, mistõttu on oluline, et muutused toimuksid tööjõu jaoks sujuvalt ning tööturumeetmed neid muutusi toetaksid, et aidata töötajatel ja tööandjatel muutustega kohaneda ja nendeks valmistuda. Seda

püütakse saavutada kohanemisvõimelise tööturu ja majanduse struktuurimuutuste toetamisega tööturumeetmete abil. Oluline on tööturumeetmetega juba toimunud muutustele mitte ainult reageerida, vaid panustada riigi poolt sellesse, et toetada tööturu ja majanduse arenguis soovitud suunas. Selliseks tegevuseks saab olla näiteks vajalike oskustega tööjõu ettevalmistamine.

Eesmärk on senisest enam rõhutada kaasava ja kohanemisvõimelise tööturu põhimõtteid, mis on kooskõlas asjakohaste EL-i tasandil ühiselt kokku lepitud eesmärkidega. Neist keskne on Euroopa Sotsiaalõiguste Sammas⁴ selles sisalduva 20 põhimõttega, millest esimesed 4 on koondatud peatüki alla „Võrdsed võimalused ja juurdepääs tööturule“. EL-i tasandil on defineeritud, et tööturud on kaasavad, kui kõik tööealised inimesed, sealhulgas haavatavamas ja ebasoodsas olukorras olevad inimesed, saavad osaleda palgatööl⁵. Kohanemisvõimeline ja hästi toimiv tööturg kasutab aga ära täiel määral majanduse töökohtade loomise potentsiaali ning reageerib adekvaatselt majanduslikele muutustele⁶.

Eelnõu § 3 sätestab seaduse kohaldamisala. Kohaldamisala ei muutu olulisel määral võrreldes kehtiva TTTS-iga.

Eelnõu § 3 lõike 1 punktides 1–6 loetletakse, kellel on õigus tööturumeetmete. Kehtiva seadusega võrreldes ei ole õigustatud isikute ring muutunud.

Punktis 4 on täpsustatud, et rahvusvahelise kaitse saajad hõlmavad ka ajutise kaitse saajaid. Tegemist ei ole sisulise muudatusega, kuid võrd välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse (VRKS) järgi hõlmavad selles kontekstis rahvusvahelise kaitse saajad ajutise kaitse saajaid. VRKS § 75 lõike 1 kohaselt on rahvusvahelise kaitse saajatel õigus tööturumeetmete. Muudatus ei mõjuta rakendamise praktikat, kuid seoses Ukraina sõjapõgenikega on tekkinud vajadus sätestada ja sõnaselgelt välja tuua, et ajutise kaitse saajad on selle sättega hõlmatud.

Punktis 6 on täpsustatud, et tööandja on residendist juriidiline või füüsiline isik, Eesti riigi- või KOV-i asutus või mitteresidendist juriidiline isik, kellel on Eestis püsiv tegevuskoht või kellel on Eestis töötajad. Muudatus suurendab õigusselgust, kuid ei laienda ega kitsenda tööandjate õigusi võrreldes kehtiva õigusega.

Eelnõu § 3 lõige 2 sätestab, et TöMS-s kohaldatakse tööotsijale, töötajale, muule isikule ja tööandjale.

Võrreldes kehtiva õigusega on termin „töötü“ asendatud terminiga „töötüja“, kuid ei ole muudetud seda, kes ning millistel tingimustel kvalifitseerub töötüjaks (varasem töötü). Eelnõu järgi on ka töötüja õigused ja kohustused samad, mis on kehtivas õiguses töötül.

Kehtiva TTTS-i kohaselt on töötüja isik, kes on töötukassas töötüjana arvele võetud ning otsib tööd ja pöördub vähemalt kord 90 päeva jooksul töövahendusteenuse saamiseks töötukassa poole. Töötüja saab TTTS-i järgi teenuseid „teavitamine töötü olukorrast ning töötüruteenustest ja -toetustest“, „töövahendus“ ning „karjäärinõustamine“. Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud THP-s on koondamisteatega või avavanglas karistust kandvale töötüjale sätestatud laiem ring teenuseid ning ESF-i TAT-ides on sätestatud laiem ring teenuseid pensioniealistele ja vähenenud töövõimega töötüjaile. Eelnõu korrastab lähenemisviise ning hõlmab need sihtrühmad vastavalt

⁴ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_et

⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1134&langId=en>

⁶ [Inclusive labour markets | Eurofound \(europa.eu\)](#)

inimese hõivestaatusele töötaja või muu isiku alla. Vastavate sihtrühmade õigus teenustele eelnõus ja selle rakendusaktina THP-s ei muutu.

Kehtivas õiguses on „muu isik“ isik, kes ei ole töötu või töötajana arvele võetud, kuid kellel on samuti teatav piiratud õigus teenustele. Eelnõus on täpsustatud, et muu isik on isik, kes ei tööta ega ole töötajana registreeritud. Selliselt on selge, et töötukassa pakub abi erinevatele sihtrühmadele: 1) töö kaotanud inimesed, kes nõutavatele tingimustele vastates saavad end registreerida töötajana; 2) inimestele, kes töötavad; 3) tööandjatele; 4) neile, kes ei tööta, aga ei ole ka registreeritud töötajad ehk kes on mitteaktiivsed või ei ole valmis end töötajana registreerima. Nimetatud sihtrühmadel on erinevas ulatuses teenuste saamise õigus.

Töötajate käsitus ei muutu võrreldes sellega, kes kehtiva õiguse kohaselt töötukassa kaudu tööturuteenuseid juba saavad.

Terminoloogilised muudatused ei muuda võrreldes kehtiva õigusega sihtrühmade õigust ja ligipääsu teenustele. Kehtivas õiguses ei ole töötajal ega muul isikul õigust töötushüvitistele, näiteks ei ole neil õigust töötutoetusele ning see ei muutu ka eelnõuga.

Eelnõu § 3 lõige 3 sätestab, et töötaja on TöMS-i tähenduses isik, kes ei tööta ja otsib tööd ning on töötukassas töötajana registreeritud. Kehtivas seaduses kasutatakse terminit „töötaja“, kuid termin „töötaja“ vastab paremini vastava staatuse sisule ehk inimese õigusele vastavas olukorras saada töötukassalt abi (sh nii töö leidmisel teenustena kui sissetuleku kaotusest tulenevalt hüvitistena) ning samas kohustusele otsida tööd. Töötaja on tööturu aktiivne osaline, oma õiguste ja kohustustega, mitte passiivne seisund. Vastav terminoloogiline muudatus on töötukassal tavakasutuses (nt aruandluses, esitlustes jne) kasutusel juba mitmeid aastaid ning alates 2022. aastast sihtrühma liigitusena kasutusele võetud ka töötukassa kodulehel.

Eelnõu § 3 lõige 4 sätestab, et töötaja on isik, kes on hõivatud TöMS § 8 lõike 4 punktides 3–9 nimetatud tegevusega ehk töise tegevusega ning pöördub töötukassasse tööturumeetmete saamiseks. Sisus vastab see sellele töötajate ringile, kellele töötukassa ka seni on osutanud tööturuteenuseid kehtiva õigusakti (TTTS, THP ja ESF-i TAT-id) alusel. Võrreldes kehtiva õigusega töötajate ringi ei laiendata ega kitsendata.

Näiteks pakutakse juba aastast 2017 töötust ennetavaid meetmeid ehk nn „Tööta ja õpi“ täiend- ja ümberõppe meetmeid töötajatele, kellel on madalad või aegunud oskused või terviseprobleemid. Meetmeid rahastatakse THP ning ESF-i ja REACT-EU TAT-ide alusel. Töötust ennetavaid täiend- ja ümberõppe meetmeid nagu koolituskaart, tasemeõppes osalemise toetus ja kvalifikatsiooni saamise toetamine pakutakse inimestele, kes töötavad töölepingu alusel, osutavad teenust töövõtu-, käsundus- või muu teenuse osutamiseks sõlmitud võlaõigusliku lepingu alusel (edaspidi võlaõiguslik leping) või on avalikus teenistuses.

Alates 2016. aastast pakutakse vähenenud töövõimega inimestele mõeldud teenuseid laiemale ringile töötajatele kui töölepingu seaduse, avaliku teenistuse seaduse või võlaõigusliku lepingu alusel teenust ostutavatele inimestele ehk töise tegevusega hõlmatud isikute ringile, kes on määratletud eelnõu § 8 lõike 4 punktides 3–9. Sellele sihtrühmale osutatakse kehtiva õiguse kohaselt täiendavaid teenuseid TVR-i TAT-i alusel. Näiteks on sellisteks vähenenud töövõimest tulenevalt osutatavateks teenusteks tööks vajaliku abivahendi tasuta kasutada andmine, kogemusnõustamine ja tugiisikuga töötamine.

Eelnõu § 3 lõige 5 sätestab, et muu isik TöMS-i tähenduses on isik, kes ei tööta ega ole töötajana töötukassas registreeritud ja pöördub töötukassa poole tööturumeetme saamiseks. Muu isik võib olla näiteks mittetöötav inimene, kes ei ole töötajana registreeritud, kuid vajab abi töö leidmisel. Muule isikule on näiteks kättesaadav info tööturu olukorrast ja tööturumeetmetest või karjäärinõustamine. Muu isik võib saada ka laiemat hulka teenuseid, selleks näiteks võivad olla mittetöötavad pensioniealised inimesed, kes ei saa end töötajana registreerida, kuid soovivad töötada ning vajavad selleks tööturuteenuste tuge. Muul isikul ei ole õigust töötutoetusele ega töötuskindlustushüvitistele.

See, millist teenust muu isik töö leidmiseks vajab, lepitakse kokku tegevuskavas. Kehtiva õiguse kohaselt peab muu isik pöörduma töötukassasse üks kord 90 päeva jooksul, kuid selline nõue on liiga jäik ega ole sisuliselt vajalik. Muudatus võimaldab suuremat paindlikkust ja arvestamist kliendi vajadustega. Töötukassa nõustamise aeg lepitakse kokku tegevuskavas.

Eelnõu § 3 lõige 6 sätestab välislepingute ülimuslikkuse põhimõtte. Põhimõtte tuleneb PS §-st 123. Lepingud valmivad pooltevaheliste läbirääkimiste tulemusena ning on seetõttu detailides erinevad. Seega, kui Eesti Vabariigi poolt sõlmitud välisleping sisaldab tööturuteenuste või -toetuste pakkumiseks erinevaid sätteid, kohaldatakse välislepingut.

Eelnõu § 3 lõige 7 sätestab, et haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seadust (HMS) TöMS-is sätestatud erisustega, milleks on näiteks järgmises lõikes (§ 3 lõige 8) nimetatud erisus ja eelnõu § 37 lõikes 5 sätestatud ettekirjutuse kättetoimetamise erisus.

Eelnõu § 3 lõige 8 sätestab haldusmenetluse erisuse, et töötukassa otsused, sh tegevuskava ja muud dokumendid toimetatakse isikutele kätte elektroonselt, posti teel lihtkirjaga või töötukassa kohalikus osakonnas. Erisus haldusmenetlusest on vajalik selleks, et otsused, sh tegevuskava ja muud dokumendid toimetatakse isikule eelisjärjekorras kätte elektroonselt või lihtkirjaga. Säte võimaldab töötukassal kaaluda, mis viisil otsus isikule kätte toimetatakse.

Eelnõu § 3 lõige 9 sätestab, et tööturuteenuse pakkumiseks sõlmitakse haldusleping, kui selliselt on sätestatud TöMS alusel kehtestatud THP-s, ja kohaldatakse halduskoostöö seadust, välja arvatud selle § 5. See tähendab, et kui THP-s on halduslepingu sõlmimine ette nähtud, kohaldatakse selle sõlmimisel halduskoostöö seadust. Seejuures ei kohaldata sama seaduse § 5, mis sätestab haldusülesande täitmiseks volitamise kaalutlused. Sarnane välistus on tehtud ka kehtiva TTTS § 1 lõikes 4, kuna tegemist on lihthaldusülesannetega, mis ei eelda võimuvolitusi. THP-s võidakse sätestada, et teatud tööturuteenuse pakkumiseks halduslepingute sõlmimisel halduskoostöö seadust ei kohaldata.

Eelnõu § 4 sätestab tööturumeetmete sihtrühmad. Eelnõu üldsätete peatükis tuuakse selgelt esile see, kellel ja millises ulatuses on õigus tööturumeetmeid saada. Õigustatud isikute ringi moodustavad nii mittetöötavad kui töötavad inimesed, mistõttu võib tööturumeetmete saamise õigus olla erineva tööhõive staatusega isikutel (töötaja, töötaja, tööandja, muu isik) erinev.

Eelnõu § 4 lõige 1 sätestab milliseid meetmeid erinevatele sihtrühmadele igal juhul pakutakse. Seejuures on oluline, et iga meetme puhul arvestatakse THP-st tulenevaid erisusi ehk õigus tööturumeetmele ei tähenda, et vastaval sihtrühmal on õigus iga meetme raames igale THP-s sätestatud tööturuteenusele ja -toetusele. Meede hõlmab endas sama eesmärgiga tööturuteenuseid ja -toetusi, mis võivad olla mõeldud erinevatele sihtrühmadele. Sihtrühma õigus tööturumeetmele tähendab seega õigust meetme raames vähemalt ühele tööturuteenusele või -toetusele. See on oluline, et tagada seaduse raames õigusselgus selles, milliseid tööturumeetmeid ehk nõ

tööturuteenuste ja -toetuste gruppe on sihtrühmal igal juhul õigus saada ning kohustus tööturumeetme pakkujal vastavale sihtrühmale igal juhul pakkuda. Seejuures lähtub säte kehtivast õigusest ja praktikast. Konkreetse isiku õigust teenusele täpsustab sama paragrahvi lõige 5.

Punktis 1 sätestatakse, et tööotsijale pakutakse § 13 lõikes 2 nimetatud tööturumeetmeid. See tähendab, et tööotsijale kui eelnõu kesksele sihtrühmale, kelle puhul on realiseerunud töötuse olukord, pakutakse tööotsijana registreerununa kõige laiemat valikut tööturuteenustest ja -toetustest. Tööotsijatel on tingimuste täitmise korral õigus ka töötushüvitistele. Teisalt on neil kohustus tööd otsida ja sobivale tööle asuda ning regulaarselt töötukassa nõustamisel osaleda.

See ei tähenda, et tööotsija saab vastava tööturumeetme raames kõiki tööturuteenuseid. Näiteks hõlmab tööturumeede „oskuste arendamine“ tööturuteenuseid nagu tööturukoolitus, tasemeõppes osalemise toetus, kvalifikatsiooni saamise toetamine, koolitustoetus ja tööpraktika. Nende hulgas tööturukoolitust ja tasemeõppes osalemise toetust, kvalifikatsiooni saamise toetamist ja tööpraktika teenust osutatakse tööotsijale. Samas pakutakse tööturukoolitust, tasemeõppes osalemise toetust ja kvalifikatsiooni saamise toetamise teenust teatud tingimustel ka töötajatele. Koolitustoetus on aga tööandjale pakutav teenus.

Tööotsijal on võimalik saada ka töövõime toetamise meetmega hõlmatud teenuseid, kuid seda vaid juhul, kui tal on osaline või puuduv töövõime või puue. Sarnaselt kehtiva õigusega, kus vastavad täpsustused on sätestatud eelkõige ESF-i TAT-is, on ka eelnõu kohaselt vastavad täpsustused sätestatud järgmise tasandi õigusaktis ehk TõMS-i rakendusaktina kinnitatavas THP-s.

Punktides 2 ja 3 sätestatud töötajale, muule isikule ja tööandjatele pakutavad teenused, mida on piiratum hulk kui tööotsijale, kuna nende sihtrühmade puhul ei ole tegemist realiseerunud töötuse olukorraga, mis on seaduse eesmärgist tulenevalt keskne tööturumeetmetega toetatav olukord. Nende õigused ning vastavalt ka kohustused on võrreldes tööotsijaga väiksemad.

Punktis 2 on sätestatud, et töötajale ja muule isikule on igal juhul kättesaadavad teavitamine tööturu olukorrast ja tööturumeetmetest, töövahendus ja karjääriteenused. Koos eelnõu § 4 järgnevate lõigetega tähendab see seda, et THP-s saab neile sihtrühmadele pakkuda ka täiendavaid meetmeid, kuid lõikes 1 punktis 2 sätestatud meetmed peavad olema neile igal juhul kättesaadavad. Sarnaselt tööotsijaga tuleb arvestada THP-st tulenevaid erisusi. See tähendab, et meetmete grupi kättesaadavus ei tähenda õigust igale vastava tööturumeetme alla kuuluvale tööturuteenusele.

Punkti 3 kohaselt pakutakse tööandjale kaht esimest meedet ehk teavitamine tööturu olukorrast ja tööturumeetmetest ning töövahendust, kuivõrd karjäärinõustamise meetmed on mõeldud füüsilisele isikule. Sarnaselt esimese kahe punktiga kehtib tingimus, et arvestada tuleb THP-st tulenevaid erisusi.

Eelnõu § 4 lõikes 2 on sarnaselt kehtiva TTTS-iga piiratud, et ajutiselt ja seaduslikult Eestis viibival välismaalasel, kelle lühiajaline töötamine on välismaalaste seaduse kohaselt registreeritud või kelle töötamise õigus tuleneb välislepingust ja kes töötab, on õigus vaid nõ igameheteenustele ehk eelnõu § 13 lõike 2 punktides 1–3 loetletud meetmetele. Ajutise viibimisalusega isikute Eesti tööturul osalemise õigus on loomult ajutine ning on otseselt seotud sellega, et neil on pakkuda tööturul vajaminevaid oskusi, mistõttu pole põhjendatud osutada neile mahukamaid tööturuteenuseid, mille eesmärk on suurendada tööturuvajadustega vastavust või töövalmidust. Erinevalt kehtivast TTTS-ist lisanduvad igameheteenusena karjääriteenused, mis on suuresti sarnased infoteenustega, aidates olemasolevat tööturupotentsiaali paremini kasutada.

Eelnõu § 4 lõigetes 3 ja 4 sätestatakse, millistele tööturumeetmetele on õigus töötajal, tööandjal ja muul isikul. Kui THP-s on selliselt sätestatud, osutatakse töötajale, tööandjale ja muule isikule ka muid spetsiifilisemaid teenuseid. Samuti on THP-s sätestatud tööturuteenuste osutamise tingimused. See tähendab, et THP-s on sätestatud täpsemad sihtrühmale seatud eeldused ehk nõuded, millele töötaja, tööandja ja muu isik peavad tööturuteenuse saamiseks vastama. Sellist lähenemisviisi on kasutusel ka kehtivas õiguses. Näiteks osutatakse TTTS-i alusel kehtestatud THP-s sätestatud täiend- ja ümberõppeteenuseid töötavatele inimestele. THP-s on sätestatud, et täiend- ja ümberõppeteenuste sihtrühmaks on madalama haridustasemega, aegunud haridusega või terviseprobleemidega töötavad inimesed, samuti see, mida need tingimused täpsemalt tähendavad. Oluline on taoliste detailide täpsustamine THP-s, mitte seaduses, kuna sellised tööturuteenuse saamise täpsustavad eeldused võivad vajada ajas muutmist. Praktikast saab tuua näite, kus algselt töötavate inimeste puhul tööturukoolituse toetamise eelduseks seati 2017. aastal mediaanpalga lagi, kuid sotsiaalpartnerite esile toodud vajadusest tulenevalt tõsteti hiljem vastav lagi keskmise palgani. Tööturuteenuste vajaduste muutumist ajas ilmestab ka kehtivas õiguses tekkinud olukord, kus tööandjale mõeldud palgatoetuse meede on sätestatud erinevate tingimuste või sihtrühmadega erinevates tööturuteenuseid reguleerivates õigusaktides, mis kehtivad paralleelselt, aga on kehtestatud erinevatel aegadel. Muudatus lähtub vajadusest, et tööturuteenuste ajakohastamine ja teenuste disaini kaasajastamine on jätkupidev protsess. Teenuste ajas muutumist arvestades ei ole mõistlik seda paika panna jäigalt seaduse tasandil.

Eelnõu § 4 lõikes 5 sätestatakse, et õigus tööturumeetmetele saab tekkida ulatuses, mis vastab töötukassa hinnangul tööturumeetme kasutaja vajadusele, et täita eelnõus sätestatud eesmärgid. Tööturumeetme vajaduse konkreetse inimese puhul täpsustab töötukassa koostöös inimesega, lähtuvalt inimese eesmärgist, olukorrast ja vajadusest tööd leida, tööle saada või töötamist jätkata. See tähendab, et sihtrühma kuuluv õigustatud isik saab kasutada selliseid tööturuteenuseid, mis talle töö saamisel ja tööl püsimisel abiks on. Koosmõjus sama paragrahvi eelnevate lõigetega tähendab see seda, et vastavasse sihtrühma kuulumisest tulenev õigus tööturumeetmetele ei tähenda automaatselt isiku tasandil õigust meetmetele. Võrreldes kehtiva TTTS-iga eelnõu § 4 lõikes 5 sisulisi muudatusi ei tehta. Tööturuteenuseid osutatakse ka praegu ulatuses, mis tööturuteenuse saaja vajadustele vastab. Säte on vajalik õigusselguse parandamiseks.

Eelnõu 2. peatükk

Eelnõu 2. peatükis sätestatakse tööturumeetmete pakkumise korraldamise ja pakkumise põhimõtted.

Eelnõu § 5 sätestab tööturumeetmete pakkumise korraldamise ja pakkumise õigustatud ja kohustatud subjektid ning korraldamise ja rakendamise põhimõtted. Paragrahvist selgub, kellel ja kuidas on õigus tööturumeetmeid korraldada ja pakkuda. Eelnõus tehakse vahet tööturumeetme pakkumise korraldajal ja pakkujal. Tööturumeetme pakkumise korraldaja on pädev isik või asutus, kes teostab tööturuteenuse osutamise vajaduse, viisi ja valiku üle kaalutusõigust ning teeb kaalutusotsuse. See tähendab, et tööturumeetme pakkumise korraldaja on see, kelle poole inimene abivajadusega pöördub. Lähtuvalt inimese vajadustest ja tööturutakistustest ning meetmete paketist, mille tingimustele inimene vastab, teeb tööturumeetme pakkumise korraldaja otsuse selle kohta, milliseid tööturumeetmeid konkreetne inimene saab, et oma tööturu olukorda parandada. Tööturumeetme pakkuja on pädev isik või asutus, kes viib tööturumeetme pakkumise korraldaja kaalutusotsuse ellu ehk see, kes konkreetset tööturumeetmet pakub.

Eelnõu § 5 lõikes 1 sätestatakse, et tööturumeetmete pakkumise korraldaja ja pakkuja on eeskätt töötukassa. Töötukassa kohustus pakkuda tööturumeetmeid on sätestatud töötuskindlustuse seaduse (TKindLS) § 23 lõike 2 punktis 2, mille kohaselt korraldab töötukassa tööturuteenuste osutamist ja osutab tööturuteenuseid. Eelnõu reguleerib seega töötukassa tegevusi, välja arvatud eelnõu 7. peatükis sätestatu, nagu viitab sama paragrahvi lõige 3. See tähendab, et 7. peatükk ei reguleeri töötukassa tegevusi, vaid reguleerib ettevõtjate tegevust töövahendusel ja renditööjõu vahendamisel. Lisaks tuleb arvestada, et tööturumeetmete pakkumist korraldavad ja tööturumeetmeid pakuvad ka teised eraõiguslikud juriidilised ja füüsilised isikud ning KOV-id, milleks TõMS annab õigusliku aluse. Meetme tingimused ja korraldus peavad olema kehtestatud valdkonna eest vastutava ministri poolt või muu seadusega.

Eelnõu § 5 lõikes 2 sätestatakse, et tööturumeetmete pakkumist võivad korraldada ja tööturumeetmeid võivad pakkuda lisaks töötukassale ka teised pädevad isikud ja asutused, kui see on mõnes seaduses sõnaselgelt sätestatud või kui selleks on eraldi volituse (näiteks käskkirjaga või ministri määrusega) andnud valdkonna eest vastutav minister. Viimasel juhul kehtestab minister ka tööturumeetmete korraldamise ja rakendamise täpsed piirid, määratledes juhud ja viisi, millal ja kuidas tööturumeetmeid korraldada ja pakkuda. Selliseks näiteks on EL-i toetustest avatud taotlusvoorude kaudu rahastatavad tööturumeetmed. Näiteks perioodil 2014–2021 on olnud selliseks aluseks avatud taotlusvoorudele tervise- ja tööministri 8. mai 2018. a määrus nr 20 „Tööalast konkurentsivõimet suurendavad teenused“⁷ ja tervise- ja tööministri 11. septembri 2015. a määrus nr 41 „Töölesaamist toetavad teenused“⁸.

Eelnõu § 5 lõikes 3 sätestatakse, et ettevõtjad võivad tööturumeetmeid „töövahendus“ pakkuda ja renditööjõudu vahendada vastavalt eelnõu 7. peatükis sätestatule ehk teavitamiskohustuse ja tööotsijalt tasu võtmise keeluga. Vastavad nõuded ei ole võrreldes kehtiva õigusega muutunud. Kui üldiselt reguleerib eelnõu töötukassa tegevusi tööturumeetmete pakkumise korraldamisel ja pakkumisel, siis viidatud peatükk reguleerib nõ eratöövahendajate ja renditööjõu vahendajate tegevust.

Eelnõu § 5 lõikes 4 sätestatakse, et konkreetsele isikule konkreetse tööturumeetme pakkumise otsustab tööturumeetme pakkumise korraldaja kaalutluse alusel, võttes arvesse isiku eriala, töökogemust, vajadusi ja õigust vabalt tööd valida ja töötada. Arvestades tööturumeetme eesmärki, võtab töötukassa tööandja puhul arvesse tööandja vajadusi ja õigust endale vabalt tööjõudu valida. Veel arvestatakse tööturu olukorda, sh tööjõu nõudluse ja pakkumise tasakaalu ja piirkondlikke eripärasid.

Eelnõu § 5 lõikes 5 sätestatakse, et töötukassal on õigus teha inimeste tööle aitamisest koostööd tööandjate, KOV-ide ja teiste teenusepakkujatega, kaasates vajadusel isiku lähivõrgustikku. Lähivõrgustik võib seejuures olla nii isiku perekond, temaga koos elavad inimesed kui ka muul viisil inimesega lähedalt seotud inimesed. Sarnane säte on ka kehtivas seaduses. Täpsustatud on lähivõrgustiku kaasamise võimalus, mis on praktikast tulenev vajadus, et inimese tööle aitamine ja motiveerimine võib vajada ka lähedaste tuge või ka vahel lähedaste hoiakute muutmist.

Eelnõu § 5 lõige 6 annab töötukassale õiguse kaasata tööturumeetme vajaduse hindamiseks eksperte. See võib tähendada näiteks nii terviseteemalist ekspertiisi, aga ka näiteks töökoha kohandamise puhul ruumide tehnilist või ehituslikku ekspertiisi. Sama õigus on sätestatud ka kehtivas seaduses ning eelnõuga seda ei muudeta.

⁷ <https://www.riigiteataja.ee/akt/117042019018>

⁸ <https://www.riigiteataja.ee/akt/126022016012>

Eelnõu § 5 lõikes 7 sätestatakse, milliseid isikuandmeid võib töötukassa ja tööturumeetme pakkujat tööturumeetmete pakkumise korraldamiseks ja pakkumiseks ning töötutoetuse maksmiseks töödelda. Vastav loetelu tugineb sellele, milliseid andmeid töötukassa kehtiva õiguse alusel osutatavate teenuste puhul töötleb. Arvestades, et täpsemalt loetletakse tööturumeetmed edaspidi THP-s, kannab loetelu kehtestamine endas õigusselguse eesmärki. Seaduses on küll kirjas tööturumeetmete eesmärgid ja meetmetele õigustatud isikud, kuid täpsema teenuste ja toetuste loetelu ning arusaama, milliseid andmeid tema kohta töödeldakse, leiab inimene THP-st. Andmete töötlemisel lähtub töötukassa eesmärgipärasusest, küsides inimese kohta vaid neid andmeid, mida on inimesele tööturumeetmete pakkumise korraldamiseks ja pakkumiseks tarvis. Töötukassa kasutab teenuste osutamisel töötukassa andmekogu, mille põhimääruses on kirjas töödeldavate andmete loetelu.

Eelnõu § 5 lõige 8 sätestab, et töötukassal on õigus nõuda, et tööturumeetme pakkujad vahetavad töötukassaga tööturumeetmete pakkumisega seotud andmeid infosüsteemide andmevahetuskihi X-tee kaudu või töötukassa infosüsteemi kaudu. Muudatuse eesmärk on tagada ühtne ja turvaline viis tööturumeetmete pakkumisega seotud andmete vahetamiseks teenuseosutajate ja töötukassa vahel, sealhulgas digiteerida ja kiirendada teenuse osutamise protsessi. Digitaalse ja turvalise andmevahetuse kohustus on vajalik sätestada seaduse tasandil, kohustades selliselt osapooli kasutama ühte ja sama turvalist ja ühtse lähenemisviisidega kanalit.

Eelnõu § 6 sätestab THP koostamise ja kinnitamise menetluslikud sammud ning THP sisu.

Eelnõu § 6 lõikes 1 sätestatakse, et THP-ga kehtestatakse pakutavad tööturuteenused ja -toetused vastavalt eelnõu § 13 lõikes 2 loetletud tööturumeetmetele. Kõik THP-ga kehtestatavad tööturuteenused ja -toetused peavad liigituma mõne eelnõus sätestatud tööturumeetme alla. Näiteks kuuluvad tööturuteenused *tööturukoolitus*, *tasemeõppes osalemise toetus*, *kvalifikatsiooni saamise toetamine*, *koolitustoetus* ja *tööpraktika* eelnõu § 13 lõike 2 punktis 5 sätestatud tööturumeetme „oskuste arendamine“ alla. Seega peavad loetletud tööturuteenused olema sisult vastavuses tööturumeetme „oskuste arendamine“ kohta eelnõu §-s 18 sätestatud eesmärgiga toetada isiku töötamiseks vajalike teadmiste ja oskuste omandamist ja arendamist.

Erinevalt kehtivast õigusest, kus THP annab võimaluse pakkuda lisaks seaduses sätestatud teenustele täiendavaid teenuseid või osutada neid seaduses sätestatust soodsamatel tingimustel, annab eelnõus sätestatud lõplik loetelu tervikvaate tööturumeetmetest, mida töötukassa pakub või mille pakkumist korraldab. Selliselt on tagatud sihtrühmade jaoks läbipaistvam arusaamine sellest, millist abi on töötukassalt oodata.

See tähendab, et seaduses on lõplik loetelu tööturumeetmetest ning tööturuteenused ja -toetused, mis THP-ga kehtestatakse, peavad mahutama seaduses sätestatud meetmete alla ning olema nende eesmärkidega kooskõlas. Lisaks eelnõu üldise eesmärgi täitmisele peavad THP-ga kehtestatavad tööturuteenused ja -toetused vastama eelnõu § 13 lõikes 2 loetletud tööturumeetmetele ja nende eesmärkidele. Samuti ei ole THP-l eraldi eesmärki seaduse eesmärgist, vaid THP-s sätestatud tööturuteenused ja -toetused peavad täitma seaduses sätestatud eesmärki. See lähenemisviis erineb kehtivast õigusest, kus THP annab võimaluse kehtestada lisaks seadusele täiendavaid teenuseid, teenuseid täiendavatele sihtrühmadele ja teenuseid seaduses sätestatust soodsamatel tingimustel.

Eelnõu § 6 lõikes 2 sätestatakse, et tööturuteenuste osutamise ja tööturutoetuste maksmise korraldus ja nõuded sätestatakse THP-s vastavalt konkreetse teenuse sisule. Samuti sätestatakse THP-s tööturuteenustega seotud arendustegevused. Täpsustus on vajalik, kuna THP-s ühildatakse

erinevatest allikatest rahastatavad tegevused ning näiteks EL-i vahenditest on sageli rahastatavad ka teenustega seotud arendustegevused.

THP-s sätestatakse seega konkreetsed teenused ning nende detailne korraldus. Näiteks see, kuidas töötukassa teenust osutab, kas ise või hankides või kvalifitseerides teenusepakkujad. Samuti saab programmi tasandil ehk Vabariigi Valitsuse määruses sätestada selle, kas näiteks konkreetse teenuse saamist kontrollitakse osaluslehtede alusel või muul moel, kui pikk peab olema teenuse saamise kestus või mis mahus kulusid hüvitatakse, millal välja makstakse jmt.

Eelnõu § 6 lõikes 3 sätestatakse, mida peab THP vähemalt sisaldama. Sarnaselt kehtiva õigusega peab THP sisaldama programmi ajalist kestust, rahalist mahtu ja rahastamise korda ning programmis sätestatud tööturuteenuste osutamise ja tööturutoetuste maksmise tingimusi ja korraldust. Erinevalt kehtivast õigusest ei sätestata THP-s programmi üld- ja alaeesmärke, sest THP viib ellu eelnõu eesmärgid ning täpsustab eelnõus sätestatud tööturumeetmete raames pakutavate tööturuteenuste ja -toetuste sisu. Kehtiva õigusega võrreldes sätestatakse programmis esimest korda välisvahendite kasutamise tingimused ja kord ning tööturuteenustega seotud arendustegevused. See tähendab, et lisaks otseselt teenuste pakkumisele on töötukassa tegevusteks ka näiteks tööturumeetmete kvaliteedi arendamine, koolitusprogrammide väljatöötamine või teenusepakkujate koolitamine. Sellised tegevused on senises praktikas olnud sageli rahastatud välisvahenditest, eelkõige ESF-ist, ning selliseid tegevusi on vaja ka tulevikus rahastada, kuid need ei mahu kitsamalt teenuse osutamise mõiste alla. Muudatus on vajalik selleks, et taolisi tegevusi saaks THP-s eraldi välja tuua. Samuti on oluline, et THP-s oleks sätestatud välisvahendite kasutamise tingimused ja kord juhul, kui programmi rahastamisse on kaasatud välisvahendid.

Eelnõu § 6 lõikes 4 on sätestatud, et THP-ga võib sätestada, milliseid õppekavarühmi oskuste arendamise meetmega hõlmatud tööturuteenuste raames pakutakse või ei pakuta. Säte võimaldab seada pakutavatele õppekavarühmadele lähtuvalt meetme eesmärgist piiranguid. Kehtivas õiguses on selliseks näiteks töötust ennetavate ehk „Tööta ja õpi“ meetmete raames piirang, et täiend- ja ümberõpet toetatakse valdkonna põhikutsealadel, mille puhul on kutseeaduse § 7¹ lõike 3 punktis 2 nimetatud tööjõuvajaduse uuringuga ehk OSKA raportitega tuvastatud kasvav tööjõuvajadus ja mille tööjõu nõudlus ületab pakkumist, või erandina töötukassa määratud kutse- või ametialadel, mille tööjõuvajadus tuleneb muust eelnimetatud uuringus põhjendatud asjaolust. Teisalt on ilmnunud vajadus teatud õppekavarühmasid täiendkoolitusena mitte pakkuda, mis näiteks ei vasta teenuse eesmärkidele, kuhu ei ole OSKA tööjõuvajaduse uuringute ja töötukassa tööjõuvajaduse baromeetri andmetel töötajaid juurde vaja või mis ei ole on tõendus põhised.

Eelnõu § 6 lõikes 5 on sätestatud, et THP koostamisel arvestatakse muu hulgas valdkondlikke, riiklikke ja Euroopa Liidu strateegiaid, arengukavasid, rakenduskavasid, sealhulgas Euroopa Liidu toetuste rakenduskava, tööturu olukorda, tööturu tulevikuprognose, tööturumeetmete arendamise vajadust, Vabariigi Valitsuse tegevuskavas kokkulepitut, TKindIS-is sätestatud tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapitali ja valdkonna rahastamiseks eraldatud välisvahendite suurust ning tööturumeetmete mõju analüüsi. Võrreldes kehtiva õigusega on loetelu läbipaistvuse huvides täpsustatud.

Eelnõu § 6 lõigetes 6–8 ei ole võrreldes kehtiva õigusega protseduuri sisuliselt muudetud. Kehtiv seadus ütleb, et tähtajalise THP projekti koostab töötukassa koostöös Sotsiaalministeeriumiga ning selle kehtestab Vabariigi Valitsus peale töötukassa nõukogu poolt heakskiitmist. Selguse huvides on vastavad etapid sõnastatud eraldi lõigetes. Enne, kui THP eelnõu esitatakse töötukassa nõukogule heakskiitmiseks, peab see olema kooskõlastatud ministeeriumide ja asjaomaste osapooltega, mis tähendab, et sotsiaalministeerium, töötukassa, ministeeriumid, sotsiaalpartnerid ja

vajaduse korral muud sidus- ja huvigrupid on ettevalmistuse faasis saanud anda piisava sisendi ning see on läbi räägitud ja selles on kokkuleppele jõutud.

Eelnõu § 6 lõikes 9 on võrreldes kehtiva õigusega lisatud, et THP kinnitatakse hiljemalt selle kehtivuse lõppemisele eelneva kalendriaasta 31. detsembriks. See on vajalik, et tööturumeetmete pakkumise jätkupidevus oleks tagatud ning töötukassal oleks sisse ostetavate teenuste puhul võimalik teenusepakkujatega sõlmida piisava ajalise kestusega lepinguid. See on vajalik, et ei oleks ohtu, et teenuste pakkumisel tekiks programmi lõppemisest ja uue programmi liiga hilisest kehtestamisest tulenevaid katkestusi ning vältimaks, et pikema kestusega tööturuteenuste puhul ei tekiks töötukassal lepingute sõlmimisel olukorda, kus leping tuleb THP lõppemise tõttu sõlmida lühemaks ajaks kui teenuse tingimustest lähtuvalt vajalik oleks.

Eelnõu § 6 lõikes 10 sätestatakse, et THP viib ellu töötukassa. See ei muutu võrreldes kehtiva õigusega. Töötukassa kohustus pakkuda tööturumeetmeid on sätestatud töötuskindlustuse seaduse (TKindLS) § 23 lõike 2 punktis 2, mille kohaselt korraldab töötukassa tööturuteenuste osutamist ja osutab tööturuteenuseid.

Eelnõu 3. peatükk

Eelnõu 3. peatükis sätestatakse tegevuskava, tööotsijana registreerimine, isiku kohustused ja ajutise töötamise võimalused ajal, kui isik on tööotsijana registreeritud. Peatükk hõlmab nii isiku kohustusi kui töötukassa kohustusi reguleerivaid sätteid.

Eelnõu § 7 lõiked 1–3 sätestavad tegevuskava eesmärgi, koostamise ja andmekoosseisu, mis vastavad sisuliselt kehtiva TTTS §-s 10 individuaalse tööotsimiskava kohta sätestatule, kuid sätteid on vajalikul määral üldistatud ning arvesse on võetud praktikad, kuidas töötukassa individuaalset tööotsimiskava koostab. Eelnõus on mõiste „individuaalne tööotsimiskava“ asendatud mõistega „tegevuskava“, mis on terminoloogiline muudatus, kuid vastab paremini selle haldusakti sisule. Tegevuskava sisaldab küll tööotsimise tegevuste ülevaadet, aga ka kokkuleppeid, milliste teenuste saamises inimene osaleb jmt. Samuti on võetud arvesse tegelikku praktikad, et tööotsimiskava koostatakse laiemale ringile töötukassast teenuseid saavatele inimestele, mitte vaid töötutele. Näiteks on töötavatele inimestele pakutavate töötust ennetavate meetmete puhul teenuste osutamisel eelduseks inimese halvem konkurentsivõime tööturul, kuid töötavale inimesele ei kehti nõue koolitusel osalemiseks tööd otsida. Seega ei ole sellisel juhul sisult tegemist tööotsimiskavaga, küll aga tegevuskavaga, kus on kokku lepitud töötukassa ja inimese tegevused.

Lisaks on mõiste „vastuvõtule pöördumine“ asendatud mõistega „töökeskne nõustamine“. Töökeskne nõustamine on tööturumeede, mida töötukassa pakub üldjuhul ise. Töökeskne nõustamine hõlmab tööotsija oskuste, kogemuste, huvide ja vajaduste väljaselgitamist, tema tööotsingute toetamist, tööalast arengut ja töövõimaluste laiendamist. Töökeskse nõustamise käigus koostatakse inimesele tegevuskava, kus muu hulgas märgitakse iga järgneva nõustamiskohtumise aeg ja viis, mida isik, kellele tegevuskava on koostatud, peab järgima. Töötajal on kohustus osaleda sisuliselt nõustamisel, mitte üksnes tulla kohale ehk pöörduda nõustamise saamiseks.

Eelnõu § 8 lõiked 1–5 sätestavad isiku tööotsijana registreerimise alused ja menetluse, mis vastavad kehtivas seaduses töötuna registreerimise alustele ja menetlusele, nagu on sätestatud TTTS §-s 6. Erinevus on mõistetes ehk termini „töötu“ asemel on kasutatud terminit „töötaja“. Ennetähtaegse vanaduspensioni viide lõike 4 punktis 2 on asendatud riikliku pensionikindlustuse seaduse (RPKS) üldisema viitega: „on jõudnud riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel

kehtestatud vanaduspensioniiikka või kellele on sama seaduse alusel määratud ennetähtaegne vanaduspension“, kuna kehtiva seaduse RPKS-i viited on muutunud ja seni vastavas sättes olnud viide on kehtetu. Samas on oluline, et vanaduspensionieana käsitletakse RPKS-i sätetega kehtestatud vanaduspensioniiiga (RPKS § 7 kuni 2026. aastani; RPKS § 7¹ lõige 6 aastatel 2027 – 2029 ning RPKS § 7 lõige 7 alates 2027. aastast).

Eelnõu § 9 sätestab tööotsija kohustused, mis on samad kui kehtivas regulatsioonis töötü kohustused, nagu on sätestatud TTTS §-s 3¹. Samuti sätestatakse see, mida loetakse tööotsijale sobivaks tööks, mis on sama kui kehtiva TTTS § 12 lõigetes 3 ja 4 sätestatu.

Eelnõu § 9 lõikes 2 on täpsustatud, mis viisil võib toimuda töökeskne nõustamine — töötukassas kohapeal, töötukassa infosüsteemi kaudu, telefoni teel või muul viisil. Nõustamise viisi otsustab töötukassa, arvestades isiku soovi ja võimalusi tööd leida. Võrreldes kehtiva õigusega annab see suurema paindlikkuse nõustamise viisi ehk nõustamiskanali valikul ning võimaluse neid ka vajaduse korral muuta. See tähendab, et nõustamine võib toimuda näiteks üks kord töötukassas kohapeal, järgmine kord infosüsteemi kaudu, siis uuesti kohapeal ning seejärel näiteks hoopis telefoni teel.

Eelnõu § 10 sätestab teatamiskohustuse, mis lõigetes 1 ja 3 sätestatu kohaselt kehtivas seaduses sätestatust ei erine. Lõikes 4 on täpsustatud, et meetmes osalemise katkestamisest tuleb töötukassat teavitada, kuna tegemist on sageli pikaajaliste tööturumeetmetega ja neid võib olla õigustatud saada erineva tööturustaatus korral ning teave meetme katkestamise kohta võib muidu jõuda töötukassani viivitusega. Lõikes 2 sätestatakse, et töötutoetust saav tööotsija peab töötutoetuse maksmise katkestamist tingivatest asjaoludest töötukassat viivitamata teatama, mis on vajalik alusetult töötutoetuse maksmise vältimiseks. Tingimus ei ole muutunud võrreldes kehtiva õigusega.

Eelnõu § 11 sätestab ajutise töötamise mõiste ja lubatavuse. 2020. aasta 1. septembril jõustunud TTTS-i⁹ muudatusega (TTTS § 4²) loodi töötuna registreeritud inimesele võimalus põhitöö otsimise kõrvalt teha ka ajutist tööd ilma, et tema töötuna arvelolek töötamise tõttu lõppeks. Võrreldes kehtiva TTTS §-ga 4² ajutise töötamise regulatsiooni eelnõuga sisuliselt ei muudeta, vaid piirdatakse mõistete muutmise, asendades termini „töötü“, terminiga „töötütsija“, ja termini „arvelolek“, terminiga „registreeritus“. Muudatused on tingitud kehtivas seaduses kasutatud terminoloogia muutmisest.

Eelnõu § 12 sätestab töötütsijana registreerituse ja tööturumeetme pakkumise lõpetamise alused.

Eelnõu § 12 lõikes 1 sätestatud töötütsijana registreerituse lõpetamise alused on eelnõus samad, mis kehtivas seaduses töötütsijana arveloleku lõpetamise alused.

Eelnõu § 12 lõikes 2 on sätestatud töötütsija ja muu isiku puhul tööturumeetmete pakkumise lõpetamise alused. Kuna erinevalt kehtivast seadusest on töötütsija mõiste kasutamine muutunud ning varasem registreeritud töötütsija sisaldub kategooriates „töötü“ ja „muu isik“, siis on töötütsija ja muu isiku puhul sätestatud alus, millele tuginedes saab töötütsija lõpetada neile tööturumeetmete pakkumise. Selliseks alusteks on isiku tegevuskava täitmata jätmise.

Eelnõu 4. peatükki

⁹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/112112021006>.

Eelnõu 4. peatükis sätestatakse töötukassa pakutavad tööturumeetmed ja nende eesmärgid.

Eelnõu § 13 sätestab tööturumeetmed. Võrreldes kehtiva seadusega süstematiseerib eelnõu tööturuteenused ja -toetused ühesuguse eesmärgiga tööturumeetmeteks.

Eelnõu § 13 lõikes 1 täpsustatakse, et töötukassa pakub tööturumeetmeid lähtuvalt seaduses loetletud tööturumeetmetele ja nende eesmärkidele ning et tööturumeetme liigist ja eesmärgist lähtuvad tööturuteenused ja -toetused sätestatakse THP-s. Tööturumeetmete loetelu on lõplik ning kõik Vabariigi Valitsuse määrusega THP-s kehtestatavad tööturuteenused ja -toetused peavad liigituma nende meetmete alla.

Eelnõu § 13 lõikes 2 sätestatakse ammendav loetelu võimalikest töötukassa pakutavatest tööturumeetmetest.

Eelnõu § 14 sätestab tööturumeetme „teavitamine tööturu olukorrast ja tööturumeetmetest“ eesmärgi, milleks on anda teavet tööturu olukorrast, töötamis- ning õppimisvõimalustest ja tööturuteenustest ja -toetustest. See on kõige üldisem info jagamine, mida töötukassa pakub laiale ringile inimestele.

Eelnõu § 15 sätestab tööturumeetme „töövahendus“ eesmärgi, milleks on toetada isikule sobiva töö ja tööandjale sobiva töötaja leidmist. See on näiteks tööpakkumiste avaldamine ja vahendamine. Töövahenduse osaks võib olla ka näiteks proovitöö. Proovitöö annab tööotsijale võimaluse pakutaval töökohal töötamist proovida. Tööandjale annab proovitöö enne töölepingu sõlmimist kinnituse, et kandidaat sobib pakutavale töökohale.

Eelnõu § 16 sätestab tööturumeetme „karjääriteenused“ eesmärgi, milleks on anda isikule teavet õppimis- ja töötamisvõimaluste kohta, toetada teadlikke õpitee- ja töövalikuid, suurendada eneseteadlikkust ja toetada karjääri kujundamist. Tööturumeetmena sisaldavad karjääriteenused endas teenuseid, mille eesmärk on toetada inimeste teadlike karjääriplaneerimise ja -valikute tegemist tööturul ja hariduses. Karjääriteenuste sihtrühmaks on kogu elanikkond ja tegemist on tööturumeetmega, mis on kättesaadav kogu elanikkonnale. Kuna töö- ja karjäärivaldkond on inimese elukaarel väga oluline valdkond, siis on oluline, et Eesti noored teeksid erialaõppesse ja töömaailma siirdudes teadlikke karjäärivalikuid, mis tagaksid nende püsimise haridussüsteemis ja tööturul. Muu hulgas on oluline karjääriteenuste olemasolu ka nendele noortele, kes ei õpi ega tööta (2021. aastal oli neid noori Eestis 22 200), et leida uuesti enda suund hariduses ja tööturul. Karjääriteenused ei ole olulised ainult noortele. Need on olulised ka nendele töö- ja pensionieas inimestele, kes on juba tööturul, kuid kelle oskused on vananenud, kellel on soov teha karjääripööre või kelle ametikoht muutunud tööturu olukorras lihtsalt kaob. Seetõttu on ka täiskasvanutele karjääriteenuste pakkumine ja kättesaadavus oluline.

Meetme „karjääriteenused“ alla kuuluvad näiteks *karjääriinfo vahendamine* ja *karjäärinõustamine*.

Eelnõu § 17 sätestab tööturumeetme „töökeskne nõustamine“ eesmärgi. Töökeskne nõustamine on nõustamispraktika, mis sarnaselt teiste nõustamispraktikatega keskendub teadlikult juhitud nõustamiskohtumisele, kus peamiseks nõustaja töövahendiks on usalduslik nõustamissuhe.

Nõustamisprotsessi eesmärk on toetada inimest teekonnal sobiva ja püsiva tööni, mistõttu on töökeskse nõustamise fookuses inimese tööga seotud soovid, vajadused, võimalused ja tugevad küljed. Oluline on välja selgitada ka tööotsingu- ja ülekantavad oskused ning neid arendada, kuna

neil on otsene mõju inimese konkurentsivõimele. Tööotsinguaktiivsuse ja eduka kandideerimise toetamiseks töötatakse ka inimese enesetõhususega ning hoitakse fookust kontakti loomisel tööandjaga. Vajaduse korral toetab nõustaja inimest kontakti loomisel ning töötingimuste ja -korralduse väljaselgitamisel ja inimese vajadustega kohandamisel.

Eelnõu § 18 sätestab tööturumeetme „oskuste arendamine“ eesmärgi, milleks on toetada isiku tööalaste teadmiste ja oskuste omandamist ja arendamist.

Eesti tööturu struktuurseks probleemiks on inimeste oskuste ja tööturu vajaduste ebakõlad, sealhulgas on tööturuga nõrgalt seotud inimeste puhul suuremateks tööalase arengu takistusteks vähesed või aegunud oskused. Maailmas ja Eestis toimuvad ühiskonna, majanduse ja tööilma muutused nõuavad järjepidevat seniste oskuste ja teadmiste arendamist tulevikutööks. Inimestelt eeldab see valmisolekut pidevaks õppimiseks üle elukaare. Seepärast on tööturumeetmetega vaja toetada õpivõimaluste loomist, mis võimaldab omandada või arendada tööturuvajadustele vastavaid ametialaseid oskusi. Oskusi arendavad tööturumeetmed soodustavad inimeste tööturupotentsiaali tõhusamat rakendamist, sest ennetavad tööturult väljalangemist, loovad võimalusi liikuda töötusest tööle ning töölt tööle ehk inimese jaoks sobivamale või paremini tasustatud tööle. Selle tulemusena suurenevad inimeste heaolu, majandussektorite teadmispõhisus ja loodav lisandväärtus ning riigi maksutulu avalike teenuste pakkumiseks. Samuti näitavad mõjuanalüüsid¹⁰, et hästi kujundatud ja rakendatud inimeste oskusi ja teadmisi arendavad tööturumeetmed on mõjusad ning toetavad tööturule integreerumist.

Tööturumeetme „oskuste arendamine“ alla kuuluvad näiteks sellised tööturuteenused nagu *tööturukoolitus, tasemeõppes osalemise toetus, kvalifikatsiooni saamise toetamine, koolitustoetus ja tööpraktika.*

Eelnõu § 19 sätestab tööturumeetme „ettevõtluse toetamine“ eesmärgi, milleks on toetada isiku ettevõtlusega alustamist ja tagada selle tegevuse jätkusuutlikkus. Ettevõtluse toetamine pakub tööhõivest kõrvale jäänud inimesele alternatiivset teed tagasi tööhõivesse liikumisel. Varasema professionaalse tööalase kogemusega töötule võib iseendale tööandjana või ettevõtlusega alustamine olla hea võimalus kasutada oma kogemusi ja võrgustikke. Kuigi riikide kogemused näitavad, et selliselt loodud ettevõtete elumus on väiksem, aitavad meetmete kaudu omandatavad oskused ja kogemused inimestel siiski tööhõivesse naasta. Ettevõtluse toetamise meede võib hõlmata nii ettevõtlusega alustamise sisseseade ja materiaalsete vahendite soetamist kui ettevõtlusega seotud nõustamis- ja mentortegevusi.

Tööturumeetme „ettevõtluse toetamine“ alla kuuluvad näiteks sellised tööturuteenused nagu *ettevõtluse alustamise toetamine ja ettevõtluse toetamine.*

Eelnõu § 20 sätestab tööturumeetme „töövalmiduse toetamine“, milleks on valmistada isik ette tööotsinguteks ja tööeluks, toetada tööharjumust ning nõustada selles kuidas tööle saamise ja töötamise takistused kõrvaldada. Töövalmiduse toetamise eesmärk on valmistada inimene ette tööturule naasmiseks juhul, kui tal on tööharjumus kadunud ja ta vajab enne avatud tööturule liikumist täiendavat juhendatud või vabamas vormis töötamise võimalust. Samuti tähendab töövalmiduse toetamine seda, et inimesele on individuaalsest vajadusest lähtuvalt võimalik pakkuda tuge ka sellel ajal, kui ta on juba tööturule siirdunud, et ennetada taas töötuks jäämist.

¹⁰ Card, D., J. Kluge and A. Weber (2018), “What Works? A Meta Analysis of Recent Active Labor Market Program Evaluations”, *Journal of the European Economic Association*, Vol. 16/3, pp. 894-931, <https://doi.org/10.1093/jeea/jvx028>.

Tööturumeetme „töövalmiduse toetamine“ alla kuuluvad näiteks sellised tööturuteenused nagu *tööharjutus, vabatahtlik töö, nõustamine töölesaamise takistuste kõrvaldamiseks, tööklubi, kogemusnõustamine ja individuaalne tööle rakendumine.*

Eelnõu § 21 sätestab tööturumeetme „töövõime toetamine“ eesmärgi, milleks on toetada vähenenud töövõimega inimese tööle asumist ja tööl püsimist. Vähenenud töövõimega inimesed on tööturul üheks haavatavamaks sihtrühmaks, mistõttu on oluline pakkuda neile spetsiifilisi teenuseid, mis ei keskendu ainult tööturuoskustele, vaid ka näiteks oskusele tulla toime terviseseisundist tingitud takistuste ja piirangutega, mis on põhjustanud töövõime vähenemise. Vähenenud töövõimega inimese all mõeldakse isikut, kellel on tuvastatud osaline töövõime või töövõime puudumine või kes on tunnustatud püsivalt töövõimetuks, sh kelle invaliidsusgrupp on loetud vastavaks püsivale töövõimetusele või kellel on määratud puue. Vähenenud töövõimega inimeste oskuste ja teadmiste arendamine, et toetada nende töövõimet, annab neile ka uue võimaluse osaleda tööturul ja väljapääsu töövaldkonnast, milles nad terviseseisundi või tegevuspiirangute tõttu enam tegutseda ei saa. Töövõimekaoga inimeste seas on rohkem põhi- ja keskkharidusega inimesi, mis vähendab võimalusi tööd leida.

Vene emakeelega vähenenud töövõimega inimestel on vähene eesti keele oskus lisaks terviseprobleemile suureks takistuseks töö leidmisel ja tihti ka tööturukoolitusel osalemisel. Samuti osalevad vähenenud töövõimega inimesed harvemini elukestvas õppes — viimase kümne aasta jooksul on vähenenud töövõimega inimeste elukestvas õppes osalemise määr umbes 10 protsendipunkti madalam elanikkonna keskmisest. Ligipäasetavus ja töötingimused võivad samuti mõjutada töövõimekaoga inimeste hõivet. Näiteks vajab osa liikumisvaegusega inimestest võimalust saada ratastooliga liikuda töökohale ja töökohal, nägemispuudega inimesed vajavad täiendavaid abivahendeid arvutiga töötamiseks, vaimse tervise häirega inimesed võivad vajada teistsugust tööajakorraldust (nt kohandatud tööaega) jne.

Tööturumeetme „töövõime toetamine“ alla kuuluvad näiteks sellised tööturuteenused nagu *tööruumide ja -vahendite kohandamine, töötamiseks vajaliku abivahendi tasuta kasutada andmine, tugiisikuga töötamine ja tööalane rehabilitatsioon.*

Eelnõu § 22 sätestab tööturumeetme „tööle asumise ja tööl püsimise toetamine“ eesmärgi, milleks on hüvitada tööandjale osaliselt töötaja töötasu ning isikule tööle asumise või tööl püsimisega seotud kulud. Näiteks toetab meede selliste sihtrühmade tööle võtmist, kellel võib olla kogemuse puudumisest või muul põhjusel vähesem tootlikkus või pikka aega tööturult eemal viibimisest või muul põhjusel tööandja jaoks tunnetuslikult suurem risk inimest värvata. Meede võib aidata tööandjaid motiveerida haavatavamate sihtrühmade värbamisel või piiratud aja vältel kompenseerida madalamat tootlikkuse taset, kuni see vastaval töökohal töötamise kogemusega tasandub tavapärasele tootlikkuse tasemele. Samuti võib meetme näol olla tegemist ajutises keerulises majandussituatsioonis inimeste töökohtade säilitamise toetamisega, et aidata vältida tööturušokke. Samuti võib olla tegemist inimeste tööle asumise toetamisega senisest erinevas valdkonnas või kodukohast kaugemal.

Tööturumeetme „tööle asumise ja tööl püsimise toetamine“ alla kuuluvad näiteks sellised tööturuteenused nagu *palgatoetus, alaealise töötamise toetamine, töötasu hüvitis, tööle asumise toetus ja mobiilsustoetus.*

Eelnõu § 23 sätestab tööturumeetme „tööturuteenuste saamise toetamine“ eesmärgi, milleks on hüvitada isikule kas täielikult või osaliselt teenustel osalemisega seotud kulud. Tegemist ei ole

asendussissetulekuga vaid otseselt näiteks teenusel osalemisega seotud kuludega, milleks on transport sõidukohta, söögikulu, isiku enda soetatud õppimisega seotud vahendid jmt.

Tööturumeetme „tööturuteenustel osalemise toetamine“ alla kuuluvad näiteks sellised tööturutoetused nagu *stipendium ning sõidu- ja majutustoetus*.

Eelnõu 5. peatükk

Eelnõu 5. peatükis sätestatakse tööturumeetme ja töötutoetuse rahastamise allikad.

Eelnõu § 24 sätestab tööturumeetmete rahastamise allikad. Tööturumeetmeid rahastatakse eelkõige TKindlS §-s 38¹ reguleeritud tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapitali kantavatest vahenditest, riigieelarve sihtotstarbelistest eraldisest ning tööturuteenuste ja -toetuste rahastamiseks suunatud EL-i toetustest. See tähendab, et lisaks tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapitalile, mis koosneb töötuskindlustushüvitiste sihtfondi ning koondamise ja tööandja maksejõuetuse puhul makstavate hüvitiste sihtfondi vahenditest ja riigieelarvest Sotsiaalministeeriumi eelarve kaudu sihtotstarbeliselt eraldatud vahenditest, võib tööturumeetmeid rahastada ka täiendavate riigieelarve sihtotstarbeliste eraldistena. Samuti võib tööturumeetmeid rahastada EL-i toetustest, milleks on näiteks ESF-i, REACT-EU, RRF-i, EGF-i jmt EL-i vahendid.

Kehtivas õiguses on vastavad viited õigusaktide vahel killustatud, kuivõrd TTTS viitab vaid TKindlS-is sätestatud tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapitalist ning riigieelarvest Sotsiaalministeeriumi eelarve kaudu sihtotstarbelise eraldisena töötukassa eelarvesse eraldatud vahenditele. Ent Lisaks spetsiaalselt EL-i toetuste kasutamist reguleerivatele õigusaktidele nii riigisisest kui EL-i tasandil, sätestab TKindlS tööturumeetmete rahastamisel siiski ka EL-i vahendite kasutamise võimaluse.

Kuivõrd tööturupoliitikas moodustab märkimisväärse osa EL-i rahastus ning perioodil 2021–2027 on kavas ESF-i vahendite ja sihtkapitali vahendite rakendamine õiguslikult enam integreerida, tuleb eelnõus ka tööturumeetmete rahastamise säte ajakohastada.

Eelnõu annab võimaluse rahastada tööturumeetmeid vajaduse korral riigieelarvest täiendavate sihtotstarbeliste eraldistena mitte ainult töötukassa, vaid ka teiste organisatsioonide kaudu. Selline vajadus võib tekkida näiteks mõne spetsiifilise teenuse puhul või spetsiifilisele sihtrühmale teenuste osutamiseks.

Eelnõu § 25 sätestab töötutoetuse rahastamise allika. Töötutoetust rahastatakse riigieelarvest Sotsiaalministeeriumi eelarve kaudu sihtotstarbelise eraldisena töötukassa eelarvesse eraldatud vahenditest.

Eelnõu 6. peatükk

Eelnõu 6. peatükis sätestatakse töötutoetuse taotlemise, määramise ja maksmise tingimused ja kord, milles eelnõuga suuri muudatusi võrreldes kehtiva õigusega ei tehta. Peamiselt korrastati normistikku, asendati termin „tööt“ terminiga „tööotsija“ ning sõna „arvelevõtmine“ asendati sõnaga „registreerimine“. Sätete põhimõtteid ja selgitusi ei ole korratud. Suuremad muudatused on esitatud alljärgnevalt vastavalt paragrahvile, milles sisulisi muudatus tehti.

Eelnõu § 26 sätestab õiguse saada töötutoetust.

Paragrahvis sätestatakse tingimused ja isikud, kellel on õigus töötutoetusele. Töötutoetusele on õigus isikul, kellel vastavalt lõikele 1 puudub töötutoetuse suurune sissetulek ja kes vastab ka muudele töötutoetuse saamise tingimustele.

Eelnõu § 26 lõige 2 esitab kinnise loetelu, milliseid sissetulekuid ei arvata töötutoetuse määramisel sissetulekute hulka. Eelnõust on välja jäetud kehtiva TTTS § 26 lõike 2 punkt 1, mille kohaselt ei arvata sissetuleku hulka TTTS-i alusel makstavat stipendiumi ning sõidu- ja majutustoetust. Stipendiumi ning sõidu- ja majutustoetus sätestatakse edaspidi eelnõu § 6 lõike 8 alusel kehtestatud THP-s. Eelnõu § 26 lõike 2 punkti 8 kohaselt ei arvata sissetuleku hulka THP alusel makstavat toetust ega EL-i toetusest kaasrahastatavat toetust, mistõttu puudub edaspidi vajadus lõike 2 loetelus stipendiumi ning sõidu- ja majutustoetuse eraldi sätestamiseks.

Eelnõu § 26 lõike 2 punktis 4 sätestatakse, et sissetuleku hulka ei arvata perekonnaseaduse alusel lapsele makstavat elatist. Perekonnaseaduse § 97 punktide 1 ja 2 kohaselt on elatist õigustatud saama alaealine laps ja laps, kes täisealisena omandab põhi-, kesk- või kõrgharidust või õpib kutseõppe tasemeõppes, kuid mitte kauem kui 21-aastaseks saamiseni. Eelnõust on välja jäetud kehtiva TTTS § 26 lõike 2 punktis 6 sätestatu, mille kohaselt ei arvata sissetuleku hulka elatist, mida töötü saab kohtuotsuse, kohtumäärusega kinnitatud kokkuleppe või pooltevahelise notariaalselt kinnitatud kokkuleppe alusel vastavalt perekonnaseaduse §-le 101. Elatise kokkuleppe võib olla ka kohtuväliselt sõlmitud ja notariaalselt kinnitamata.

Eelnõu § 26 lõike 2 punktist 8 on võrreldes kehtiva TTTS-is sätestatuga jäetud välja töötukassa makstav tasemeõppes osalemise toetus, kuna nimetatud toetuse maksmine on edaspidi reguleeritud THP-s ning kõnealuses punktis on THP alusel makstav toetus juba nimetatud. Punkti 8 alusel ei arvata sissetuleku hulka ka EL-i toetusest kaasrahastatavat toetust.

Vastavalt eelnõu § 26 lõikele 2 ei arvata sissetuleku hulka näiteks sotsiaalhoolekande seaduse alusel makstavat toimetulekutoetust, perehüvitiste seaduse alusel makstavaid peretoetusi, välja arvatud sama seaduse alusel makstavat lasterikka pere toetust seitset või enam last kasvatavale perele, puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse alusel makstavaid puudega inimeste sotsiaaltoetusi jne. Kõiki muid sissetulekuid, mis ei ole loetletud lõikes 2, võetakse arvesse sissetulekuna toetuse maksmisel. Kui töötul tekib vähemalt 31-kordse toetuse päevamäära suurune ühekordne sissetulek, peatatakse toetuse maksmine. 2022. aastal on 31-kordne toetuse päevamäär 292.02 eurot. Toetuse maksmine peatatakse 30 päevaks. Seega kui riik või KOV maksab töötutoetuse saajale ühekordset või perioodilist sihtotstarbelist toetust, näiteks esmakordselt kooli mineva lapse toetust, muud erakorralist toetust või hüvitist kulude kompenseerimiseks hüvitist, näiteks puudega isikule perioodiliselt sõidukulude toetust, arvestatakse see sissetuleku hulka ja inimene võib jääda seetõttu töötutoetusest ilma. Sissetuleku tagamine tööotsijana registreerituse ajal on oluline, sest selle vähenemise või saamata jäämise korral suureneb tööotsija vaesuse määr. Töötutoetus on individuaalne toetus isikule töö otsimise perioodiks. Seetõttu ei tohi selle maksmine sõltuda teistest toetustest või hüvitistest, mille eesmärk on perekonna majanduslikku toimetulekut ja hüvitada erivajadusest või muudest asjaoludest tulenevaid kulusid. Muudatus on vajalik, et selliste riigi või KOV poolt toetuste ja hüvitiste maksmisega ei tekiks olukorda, kus inimene jääb ilma töötutoetusest, mis on tema peamine sissetulek ning mille saamata jäämisel tema toimetulek oluliselt halveneb.

Eeltoodust tulenevalt on võrreldes kehtiva TTTS §-ga 26, eelnõus täiendatud § 26 lõiget 2 punktiga 9. Muudatuse kohaselt ei arvata edaspidi töötutoetuse maksmisel sissetuleku hulka riigi või KOV makstavaid ühekordseid või perioodilisi toetusi ega kulu kompenseerimiseks makstud hüvitisi.

Eelnõu § 26 lõigete 3–5 järgi peab töötotsija olema töötutoetuse saamiseks eelnevalt töötanud või hõivatud mõne tegevusega, mis on võrdväärne töötamisega (näiteks tegutsemine FIE-na, õppimine, ajateenistus jne), või tegevusega, mis on tema töötamist takistanud (nt lapse või abivajava isiku hooldamine, vahi all olemine või vanglas või arestimajas karistuse kandmine, haiglaravil viibimine). Lisaks kehtib nii töötutoetuse kui töötotsijana registreerimise puhul nõue, et isik peab tööd otsima.

Eelnõu § 26 lõikes 6 täpsustatakse võrreldes kehtiva õigusega, et § 26 lõike 5 punkti 1 alusel makstakse töötutoetust sellele vanemale, kelle juures laps elab. Kehtiv TTTS § 26 lõige 5 sätestab, et kui vanemate abielu on lahutatud, saab lõike 4 punkti 1 alusel töötutoetust see vanem, kelle juures laps pärast abielulahutust elab. Sätte on sellises sõnastuses praktikas tekitanud probleeme, kuna lapse vanemad ei ole alati abielus. Lisaks täpsustatakse, et lapse kasvatamise aja arvestamiseks töötutoetuse taotleja hõivena tuleb esitada teise vanema kirjalik nõusolek või taotleja kirjalik põhjendus selle kohta miks ei ole võimalik teise vanema kirjalikku nõusolekut esitada. Varem tulenes teise vanema kirjaliku nõusoleku või põhjenduse esitamise kohustus kehtiva TTTS § 28 lõike 2 alusel kehtestatud määrusest. Kõnealune määrus muutub eelnõu seadusena vastu võtmisel ja jõustumisel kehtetuks ning määruses nimetatud töötutoetuse avaldusele kantavate andmete loetelu on sätestatud eelnõu §-s 28.

Eelnõu § 26 lõiked 7–12 sätestavad õiguse saada töötutoetust ja kehtivaid norme ei muudeta.

Eelnõu § 26 lõige 13 täpsustab, et töötukassa kontrollib isiku töötutoetuse saamise tingimustele vastavust töötukassa andmekogu põhimääruses nimetatud riiklike andmekogude andmete alusel. Kui andmed ei ole töötukassale riiklikest andmekogudest kättesaadavad, on töötukassal õigus nõuda isikult täiendavaid andmeid ja dokumente töötutoetuse saamise tingimustele vastavuse kontrollimiseks. Sätte eesmärk on välja selgitada milliste andmekogude andmete alusel tehakse kindlaks isiku vastavus töötutoetuse saamise tingimustele. Täpsem andmete ja andmekogude loetelu on esitatud töötukassa andmekogu põhimääruses.

Eelnõu § 27 reguleerib töötutoetuse saamise tingimusi. Kehtivaid norme, välja arvatud lõiget 1 ja lõike 3 punkti 2, ei muudeta. Lõike 1 kohaselt peab töötutoetuse saaja osalema talle määratud ajal nõustamisel ning täitma tegevuskavas kokkulepitud tingimusi ja tegevusi. Kehtiva õiguse järgi peab töötutoetust saaja osalema individuaalse töötotsimiskava koostamisel ja seda täitma. Töötutoetust peab tulema isiklikult talle määratud ajal töötukassasse vastuvõtule. Põhjendatud juhtudel võib kokku leppida ka telefoni või töötukassa infosüsteemi kaudu pöördumise, mis võrdsustatakse isiklikult vastuvõtule tulemisega. Eelnõu § 9 kohaselt on töötotsija kohustatud osalema tegevuskava koostamisel ja seda täitma. Töötotsija peab osalema nõustamisel temaga kokkulepitud ajal ja viisil. Seega on individuaalne töötotsimiskava on asendatud tegevuskavaga ning töötukassas vastuvõtul käimine on asendatud nõustamisel osalemisega. Nõustamine võib toimuda töötukassas kohapeal, töötukassa infosüsteemi kaudu, telefoni teel või muul viisil. Nõustamiskanali valik on muudetud paindlikumaks ning ei tähenda, et isik peab alati füüsiliselt töötukassas kohapeal käima.

Eelnõu § 27 lõike 3 punkti 2 järgi tekib võrreldes kehtiva õigusega ka eelnõu § 26 lõike 3 punktis 8 nimetatud isikul õigus korduvalt töötutoetust saada. 2006. aastal jõustunud TTTS § 27 lõikega 3 muudeti töötutoetuse saamise tingimusi. Seletuskirjas märgitu kohaselt oli muudatuse eesmärk motiveerida töötut vastu võtma ka lühiajalist tööd, kuna see suurendab töötute edasise tööle rakendumise võimalusi. Kehtinud seaduse järgi kaotas töötute tähtajalise töö vastuvõtmisega uuesti töötuna arvele tulles toetuse saamise õiguse. Muudatuse järgi jätkus tema toetuse saamine arvele tulles uuesti, kui ta ei olnud enne 270 päeva toetuse maksmist täis saanud. Abikaasatasu saav isik lisandus TTTS § 26 lõike 3 loetellu välisteenistuse seaduse jõustumisega 2007. aastal, kuid TTTS

§ 27 lõiget 3 toona ei muudetud. Abikaasatasa saamine on võrdsustatud tööga ning sellelt tasult makstakse riiklikud maksud ja maksed. Puuduvad kaalukad argumendid, miks abikaasatasa saanud isikuid peaks erinevalt kohtlema võrreldes teiste § 26 lõike 3 punktides 1–5 ja 7 nimetatud isikutega, kellel kehtiva õiguse järgi on õigus saada korduvalt töötutoetust. Eeltoodud põhjendustel on eelnõus abikaasatasa saaja lisatud isikute ringi, kellel on õigus korduvalt töötutoetust saada.

Eelnõu § 28 sätestab töötutoetuse taotlemise. Töötutoetuse taotlemiseks tuleb esitada nõuetekohane avaldus. Sätet täiendatakse ning lisatakse töötutoetuse avaldusele kantavate andmete koosseis. Avaldusele kantakse isiku ees- ja perekonnanimi, isikukood või selle puudumise korral sünniaeg, elukoha aadress, pangakonto number ja kontaktandmed ning andmed eelnõu § 26 lõigetes 3 ja 5 nimetatud asjaolude kohta, kui need ei ole kättesaadavad andmekogudest. Kehtiva õiguse järgi on avaldusele kantavate andmete ja sellele lisatavate dokumentide loetelu toodud TTTS § 28 lõike 2 alusel antud määruses. Eelnõu seadusena jõustumisel muutub eeltoodud määrus kehtetuks ning töötutoetuse avaldusele kantavate andmete loetelu on toodud seadusesse. Avaldusele lisatavate dokumentide loetelu eraldi sätestamine määruses ei ole edaspidi vajalik, kuna andmed, mida töötukassa vajadusel isikult küsib, nähtuvad ka eelnõu § 26 lõigetest 3 ja 5.

Kehtiva TTTS § 28 lõike 4 kohaselt peab isik, kellel on töötutoetuse lõppemisel jäänud vanaduspensioniiikka jõudmiseni vähem kui 180 päeva, esitama kirjaliku avalduse toetuse maksmise pikendamiseks. Muudatuse kohaselt ei pea enam töötutoetuse maksmise pikendamise avaldust esitama. Selliste juhtumite puhul määrab töötukassa edaspidi eelnõu § 29 lõigete 1 ja 4 alusel töötutoetuse kuni vanaduspensioniiikka jõudmiseni. Muudatusega väheneb töötukassa töökoormus ning ka töötutoetuse saaja jaoks läheb asjaajamine lihtsamaks.

Eelnõu § 29 sätestab töötutoetuse määramise tingimused. Kehtiva TTTS § 29 lõike 4 kohaselt tuleb töötutoetus määrata avalduse esitamise päevast. Eeltoodu toob aga kaasa olukorra, kus töötotsijal puudub vahepealsel perioodil igasugune asendussissetulek. Võrreldes kehtiva TTTS-ga muudetakse eelnõu § 28 lõikes 4 toodud põhimõtet selliselt, et kui töötotsija esitab töötutoetuse taotlemise avalduse pärast töötuskindlustushüvitise maksmise lõppemist, määratakse töötutoetus töötuskindlustushüvitise maksmise lõppemise päevale järgnevast päevast arvates. Praktikas on sagedased juhtumid, kus töötotsija esitab töötutoetuse taotlemise avalduse alles siis, kui töötuskindlustushüvitise maksmine on juba lõppenud. Teisi eelnõu § 29 sätete sisu võrreldes kehtiva õigusega ei muudeta.

Eelnõu § 30 ja 31 sätestavad töötutoetuse maksmise ajavahemiku ja töötutoetuse arvutamise ja maksmise põhimõtted. Võrreldes kehtiva õigusega need põhimõtted ei muutu.

Eelnõu § 32 sätestab töötutoetuse maksmise peatamise alused. Kehtivaid norme sisuliselt ei muudeta. Lõikes 1 sätestatakse, et töötutoetuse maksmine peatatakse viimase nõustamise päevale järgnevast päevast arvates.

Töötutoetuse maksmise eelduseks on aktiivsuse nõuete täitmine. Sarnaselt õigusega peatada töövõimetoetuse maksmine, võidakse peatada ka töötutoetuse maksmine juhul, kui toetust saav inimene ei täida talle kehtestatud aktiivsuse nõudeid. Töötukassal on õigus peatada töötutoetuse maksmine kümneks päevaks, kui toetuse saaja esmakordselt ilma mõjuva põhjuseta, keeldub tegevuskava täitmisest või ei võta vastu sobivat tööd. Sobiv töö on reguleeritud eelnõu § 9 lõigetes 5 ja 6, mille kohaselt peetakse sobivaks tööks sellist tööd, mis muu hulgas ei ole terviselikel põhjustel vastunäidustatud või mille puhul sõiduks elukohast töökohta ja tagasi ühissõidukiga ei kulu rohkem kui kaks tundi päevas ega rohkem kui 15 protsenti kuupalgast. Kui toetuse saaja ei tule esimest korda ilma mõjuva põhjuseta töötukassasse nõustamisele, peatatakse

toetuse maksmine kuni töötukassase nõustamisele tulemise päevani. Aktiivsuspõuete täitmata jätmise tulenevalt terviseseisundist või selle halvenemisest, loetakse mõjuvaks põhjuseks ning sellisel juhul toetuse maksmist ei peatata. Samuti loetakse mõjuvaks põhjuseks transpordi või muu vajaliku teenuse puudumine või ebapiisavus, mille tõttu ei saa inimene tulla töötukassasse nõustamisele. Kui töötutoetuse saajal tekib ühes kuus vähemalt 31-kordse töötutoetuse päevamäärana suurune ühekordne sissetulek, peatatakse toetuse maksmine 30 päevaks.

Eelnõu § 32 lõikes 2 sätestatakse, et kui töötutoetuse maksmine on peatatud sellepärast, et töötaja keeldub sobivast tööst, tegevuskava täitmisest, ei osale nõustamisel või tal tekib vähemalt 31-kordne töötutoetuse päevamäärana suurune ühekordne sissetulek, siis § 32 lõike 2 kohaselt töötutoetuse maksmise perioodi peatatud päevade arvu võrra vähendatakse. Sama põhimõte on ka kehtivas TTTS-s.

Eelnõu § 33 sätestab töötutoetuse ennetähtaegse lõpetamise alused ja need võrreldes kehtiva õigusega ei muutu.

Eelnõu 7. peatükk

Eelnõu 7. peatükis sätestatakse töövahendus ja renditööjõu vahendamine ettevõtja poolt. Kehtiva seadusega võrreldes ei ole regulatsioon muutunud.

Eelnõu § 34 sätestab teatamiskohustuse. Töövahendusteenust osutav või renditööjõudu vahendav ettevõtja peab majandustegevusteate esitama enne majandustegevusega alustamist. Teatamiskohustus on informatiivne kohustus, mis lihtsustab järelevalvet ja ettevõtjate üle arvestuse pidamist.

Eelnõu § 35 sätestab tasu saamise keelu. Vastavalt eelnõu § 41 lõigetele 1 ja 2 ei tohi sarnaselt kehtiva õigusega eraõiguslik juriidiline isik ega füüsilisest isikust ettevõtja võtta töötajalt tasu töövahendusteenuse osutamise eest. Tasu on lubatud võtta tööandjalt. Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni eraõiguslike tööhõiveagentuuride konventsioon nr 181 (edaspidi ILO konventsioon nr 181) reguleerib töövahendajate ja renditööjõudu vahendavate ettevõtjate tegevust. Et töökohad oleksid kõigile kättesaadavad, on ILO konventsiooni nr 181 järgi isikult keelatud nõuda tasu töövahenduse ja renditööjõu vahendamise eest. Samuti on see kooskõlas renditöö direktiiviga nr 104¹¹.

Eelnõu 8. peatükk

Eelnõu 8. peatükis sätestatakse vaidluste lahendamise kord ja alusetult saadu tagasinõudmine.

Eelnõu § 36 sätestab vaidmenetluse. Sarnaselt kehtiva õigusega võib isik, kes leiab, et tema õigusi või vabadusi on seoses töötajana registreerimisega, toetuste määramisega või teenuste osutamisega piiratud, esitada töötukassale vaide. Vaie lahendatakse HMS-is sätestatud korras. Kui töötaja vaidmenetluses tehtava lahendiga ei rahuldu, on tal õigus pöörduda halduskohtusse. Eelnõuga ei piirata isiku õigusi pöörduda halduskohtusse ka muude vaidmenetlusest tõusetuda võivate kaebustega.

Eelnõu § 37 sätestab alusetult saadu tagasinõudmise. Paragrahv on sarnane TTTS §-s 41 sätestatud alusetult saadu tagasinõudmisega.

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/104/EÜ, renditöö kohta

Töötukassal on tööturumeetmete ja töötutoetusele õigusliku aluseta kulunud summade tagasinõudmisel kaalutusõigus ka kehtiva õiguse järgi. TTTS § 41 lõike 1¹ järgi kohaldatakse kaalutusõigust tööturutoetuste ja § 41 lõikes 1 nimetatata tööturuteenuste kulu tagasinõudmisel.

TTTS § 41 lõike 1 järgi nõutakse ilma kaalutusõiguseta tagasi tööturuteenuse kulu TTTS § 18 lõike 9, § 19 lõigete 8 ja 8¹ ning § 20 lõike 5 alusel. TTTS § 18 lõike 9 ja § 20 lõike 5 alusel nõutakse tööandjalt tagasi palgatoetus ning tööruumide ja -vahendite kohandamiseks saadud hüvitis. TTTS § 19 lõike 8 alusel nõutakse tagasi ettevõtluse alustamise toetuse kulu. TTTS § 19 lõikes 8¹ on sama toetuse tagasinõudmiseks ette nähtud kaalutusõigus.

Palgatoetuse, tööruumide ja -vahendite kohandamiseks makstava hüvitise ning ettevõtluse alustamise toetuse regulatsioon on eelnõuga viidud üle eelnõu § 6 lõike 7 alusel kehtestatud määrusesse. Kuna eelnimetatud tööturuteenused on sätestatud THP-s, on eelnõu § 37 lõikesse 1 lisatud teine lause, mille kohaselt puudub eelnõu § 6 lõike 7 alusel kehtestatud THP-s sätestatud juhul töötukassal kaalutusõigus ning alusetult saadu tuleb tagasi nõuda. Tagasinõude alused on viidatud määruse sätetes.

Uueks sätteks on eelnõu § 37 lõige 3 ehk alusetult makstud töötutoetuse kinnipidamise reeglitega, mis TTTS §-s 41 puuduvad. Kui kirjaliku kokkuleppeni ei jõuta või kui isik kokkulepet ei täida, on töötukassal õigus enam makstud summa järgmiste kalendrikuude eest makstavast toetusest kinni pidada. Sealjuures säilitatakse inimesele igakuiselt vähemalt 50% maksmisele kuuluvast toetusest. Seega vähendatakse toetust ulatuses, mida võib lugeda proportsionaalseks ja põhjendatuks, st ühelt poolt on inimesel õigus saada toetust, teiselt poolt kohustus tagastada summad, mis on talle aluseta määratud ja makstud. Sarnane põhimõte kehtib ka riiklikust pensionist täitemenetluse raames tehtavate kinnipidamiste puhul. RPKS § 47 lõike 3 kohaselt säilitatakse täitemenetluse seadustiku alusel riiklikust pensionist kinnipidamisel vähemalt 50% maksmisele kuuluvast summast. Kui järgnevate kuude toetusest kinnipidamine pole võimalik põhjusel, et toetuse maksmine inimesele on juba lõpetatud, teeb töötukassa ettekirjutuse koos hoiatusega. Selles märgitakse tähtaeg, millal tuleb enam makstud summa tagastada. Kui inimene nimetatud tähtajaks summat ei tagasta, rakendatakse sundtäitmist vastavalt täitemenetluse seadustikus sätestatud korrale.

Eelnõu § 37 lõikes 4 muudetakse TTTS § 41 lõikes 1³ sätestatud tagasinõudest loobumise erisuse kohaldamise 180 kalendripäevast tähtaega 270-le kalendripäevale. Töötukassa võib eriolukorrast, erakorralisest seisukorrast või sõjaseisukorrast tulenevalt raskustesse sattunud isikute puhul eelnõu § 37 lõikes 1 nimetatud summade tagasinõudmisest loobuda, välja arvatud juhul, kui summad on välja makstud seoses eriolukorra, erakorraliseks seisukorraks või sõjaseisukorraks kehtestatud tööturuteenuse või tööturutoetusega. Kehtiva õiguse järgi võib töötukassa antud erisust kohaldada 180 kalendripäeva jooksul eriolukorra, erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra lõppemisest arvates. 180 kalendripäevane tähtaeg on praktikas tekitanud probleeme ning pole olnud piisav erisuse kohaldamiseks vajalike asjaolude väljaselgitamiseks. Tagasinõudemenetlus ja ka tagasinõudest loobumise menetlus on kaalutusõiguse rakendamisel keerukas ja aeganõudev.

Eelnõu 9. peatükk

Eelnõu 9. peatükis sätestatakse riikliku järelevalve ülesanne ja meetmed.

Eelnõu § 38 sätestab, et järelevalveasutuseks on Tööinspeksioon. Järelevalveasutust ega tema järelevalve ulatust võrreldes kehtiva õigusega ei muudeta. Vastavad ülesanded ja pädevus on Tööinspeksioonil ka kehtiva TTTS § 42⁴ lõike 1 alusel. Nõuded ja piirangud, mille täitmise üle järelevalvet tehakse, on: majandustegevuste esitamise kohustus ja tasu nõudmise keeld

töövahendusel ja renditöö vahendamisel. Säte on jätkuvalt vajalik, et ennetada tööotsijalt ja töötajalt tasu nõudmist, millega piiratakse tööd otsivate inimeste ja töötavate inimeste võimalusi tööturul. Silmas tuleb pidada, et vahendusteenuse kaudu tööd otsivad isikud ja renditöötajad võivad olla niigi haavatavas olukorras (näiteks rändetaust ja vähene teadlikkus tööturust ning sellest, et tasu ei tohi nõuda; kehv sotsiaalmajanduslik olukord, viletsad oskused) ning nad võivad töö saamise eesmärgil olla valmis tasu maksma, mis omakorda võib suurendada inimese sõltuvust vahendajast ja tuua kaasa ärakasutamise riski.

Eelnõu § 39 sätestab järelevalve erimeetmete kohaldamise õiguse. Võrreldes kehtiva õigusega eelnõuga järelevalve tegemisel lubatavat riikliku järelevalve erimeetmete kogumit ei muudeta.

Eelnõu 10. peatükk

Eelnõu 10. peatükis esitatakse seaduse rakendussätteid.

Eelnõu 10. peatüki 1. jaos esitatakse üleminekusätteid.

Eelnõu §-s 40 esitatakse üleminekusätteid.

Eelnõu § 40 lõige 1 sätestab, et kuni eelnõu seadusena jõustumiseni töötuna arvele võetud isikuid käsitatakse edaspidi tööotsijana ja neile rakendatakse eelnõus sätestatud. Eelnõus on tööotsijate puhul registreerimise tingimused ja registreeringu lõpetamise tingimused samad kui kehtivas seaduses töötuna arvele võtmise ja arveloleku lõpetamise tingimused. Samuti ei erine kehtivas TTTS-is töötü kohustused ja eelnõus tööotsija kohustused.

Eelnõu § 40 lõige 2 reguleerib olukorda, kui isik on enne eelnõu seadusena jõustumist esitanud töötukassale avalduse töötuna arvele võtmiseks ja tema kohta ei ole tehtud töötuna arvele võtmise otsust. Sellisel juhul tehakse otsus eelnõust lähtuvalt ning isikut käsitatakse tööotsijana eelnõus tööotsija kohta sätestatud järgides.

Eelnõu § 40 lõige 3 sätestab, et kuni eelnõu seadusena jõustumiseni tööotsijana arvele võetud isikuid käsitatakse edaspidi vastavalt töötajana või muu isikuna ja neile rakendatakse eelnõus sätestatud. Erinevalt kehtivast seadusest ei registreerita muud isikut ning seaduses ei ole paika pandud kohustust pöörduda 90 päeva jooksul töötukassasse, kuid nõustamise aeg ja viis lepitakse kokku tegevuskavas.

Eelnõu § 40 lõige 4 sätestab, et kui isik on enne eelnõu seadusena jõustumist esitanud töötukassale avalduse tööotsijana arvele võtmiseks ja tema kohta ei ole tehtud tööotsijana arvele võtmise otsust, tehakse asjakohane otsus kuni 2023. aasta 31. detsembrini kehtinud TTTS §-i 6 alusel. Säte järgib HMS-i põhimõtteid, kuid kuna seadusega muutuvad mõisted, on säte vajalik õigusselguse huvides.

Eelnõu § 40 lõige 5 sätestab, et kui isikule alustati tööturuteenuse osutamist või tööturutoetuse maksmist või kelle suhtes otsustati tööturuteenuse osutamine või kes suunati tööturuteenusele enne eelnõu seadusena jõustumist, osutatakse talle tööturuteenust või makstakse tööturutoetust kuni 2023. aasta 31. detsembrini kehtinud TTTS-is sätestatud tingimustel. Säte järgib HMS-i põhimõtteid, kuid kuna seadusega muutuvad mõisted, on säte vajalik õigusselguse huvides.

Eelnõu § 40 lõige 6 reguleerib olukorda, kus isik on esitanud enne eelnõu seadusena jõustumist töötukassale avalduse tööturuteenuse saamiseks või tööturutoetuse maksmiseks ja tööturuteenuse osutamise või tööturutoetuse maksmise kohta ei ole tehtud vastavat otsust. Sellisel juhul tehakse

asjakohane otsus kuni 2023. aasta 31. detsembrini kehtinud TTTS-is sätestatud järgides. Säte järgib HMS-i põhimõtteid, kuid kuna seadusega muutuvad mõisted, on säte vajalik õigusselguse huvides.

Eelnõu § 40 lõige 7 sätestab, et TTTS § 8 lõikes 1 nimetatud töötuna ja tööotsijana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise registrina käsitatakse edaspidi TKindlS §-s 35 nimetatud töötukassa andmekogu.

Eelnõu 10. peatüki 2. jaos muudetakse teisi seadusi ning tunnistatakse TTTS kehtetuks.

Üks läbivaid muudatusi rakendussätetes on uue TöMS-i eelnõuga seotud vajadus parandada teistes seadustes kasutatavaid mõisteid ning asendada viited TTTS-ile viidetega TöMS-ile. Termin „töötu“ asendatakse õigusaktides terminiga „tööotsija“.

Eelnõu §-ga 41 asendatakse Euroopa Liidu kodaniku seaduses termin „töötuna arvelolek“ terminiga „tööotsijana registreeritus“ ning viide TTTS-ile viitega TöMS-ile. Muudatus on vajalik, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule.

Eelnõu §-ga 42 asendatakse halduskoostöö seaduses viide TTTS-ile viitega TöMS-ile. Muudatus on vajalik, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule.

Eelnõu §-ga 43 asendatakse liikluskindlustuse seaduses töövõime hindamise ja töövõimetoetuse andmekogu nimetus töötukassa andmekogu nimetusega.

Eelnõu §-ga 44 asendatakse maksukorralduse seaduses viited TTTS-ile viidetega TöMS-ile. Muudatus on vajalik, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule.

Eelnõu §-ga 45 asendatakse pereküvitiste seaduses töötuna arveloleku mõiste tööotsijana registreerituse mõistega. Muudatus on vajalik, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule.

Eelnõu §-ga 46 asendatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduses viide TTTS-ile viitega TöMS-ile. Muudatus on vajalik, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule.

Eelnõu §-ga 47 asendatakse ravikindlustuse seaduses termin „töötu“ terminiga „tööotsija“ ja viide TTTS-ile viitega TöMS-ile. Muudatus on vajalik, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule.

Eelnõu §-ga 48 asendatakse soolise võrdõiguslikkuse seaduses viide TTTS-ile viitega TöMS-ile. Muudatus on vajalik, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule.

Eelnõu §-ga 49 asendatakse sotsiaalhoolekande seaduses termin „töötuna arvelolek“ terminiga „tööotsijana registreeritus“ ning viide TTTS-ile viitega TöMS-ile. Muudatus on vajalik, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule.

Eelnõu §-ga 50 asendatakse sotsiaalmaksuseaduses termin „töötuna arvelolek“ terminiga „tööotsijana registreeritus“ ning viide TTTS-ile viitega TöMS-ile. Muudatus on vajalik, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule.

Eelnõu §-ga 51 muudetakse tulumaksuseaduses § 19 lõike 3 punkti 3¹ sõnastust selliselt, et see vastab eelnõu sisule ehk sätestab, et tulumaksuga ei maksustata Euroopa Liidu struktuuritoetusest makstavat sõidu- ja majutustoetust ega stipendiumi eelnõu § 6 lõike 7 alusel kehtestatud THP tähenduses. Muudatus on vajalik, kuna varem oli vastavas sättes öeldud „tööturuteenuste ja -toetuste seaduse tähenduses“, kuid eelnõu kohaselt ei ole tööturuteenused ja tööturutoetused detailselt reguleeritud enam seaduses, vaid Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatavas THP-s.

Eelnõu §-ga 52 asendatakse töölepingu seaduses viide TTTS-ile viitega TöMS-ile. Muudatus on vajalik, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule.

Eelnõu §-ga 53 tunnistatakse TTTS (RT I, 18.02.2022, 5) alates eelnõu seadusena jõustumisest kehtetuks.

Eelnõu §-s 54 sätestatakse töötuskindlustuse seaduse muudatused. Punktidega 1–10 muudetakse seaduses mõiste „töötuna arvele võtmine“ mõistega „tööotsijana registreerimine“ ning viide TTTS-ile asendatakse viitega TöMS-ile. Lisaks on punktis 10 viidud töötuskindlustushüvitise maksmise lõpetamise sätteid kooskõlla TöMS uue struktuuriga, ilma sätteid sisus muutmata. Muudatused on vajalikud, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule.

Eelnõu § 54 punktiga 11 muudetakse TKindLS § 23 lõike 2 punkte 4–7 selliselt, et töötukassa ülesandeid täpsustatakse ja sõnastus viiakse vastavusse kehtivate õigusaktidega.

Punkti 4 lisatakse viited sotsiaalmaksu seaduse § 6 lõike 1 punktidele 5–7 ja 11. Vastavalt sotsiaalmaksuseaduse § 6 lõike 1 punktile 5 maksab töötukassa erijuhtudel sotsiaalmaksu ka äriühingu, mittetulundusühingu, sihtasutuse või füüsilisest isikust ettevõtja osalise või puuduva töövõimega töötaja eest. Samuti maksab töötukassa vastavalt sotsiaalmaksuseaduse § 6 lõike 1 punktile 11 vähemalt 80 tundi kestvas tööturukoolituses, tööpraktikas või tööharjutuses osaleva isiku eest. TKindLS on varasemal sotsiaalmaksuseaduse muutmisel jäänud vastavusse viimata.

Punkti 5 lisatakse arvestuse pidamine töövõime hindamise ja töövõimetoetuse maksmise üle. Kehtiva TKindLS § 23 lõike 1 punkti 5 kohaselt peab töötukassa arvestust töötute, tööotsijate, tööturuteenuste osutamise, tööturutoetuste ning TKindLS alusel kindlustatute ja hüvitiste maksmise üle. Seoses 2016. aastal töövõimetoetuse seadusest (TVTS) töötukassale lisandunud ülesannetega on vajalik käesolevat punkti muuta.

Punkti 6 sõnastust täpsustatakse, kuna kehtiv sõnastus, mille kohaselt töötukassa koostöös Sotsiaalministeeriumiga analüüsib rakendatavate tööturumeetmete mõju ja tulemuslikkust, on kitsam, kui töötukassa õigusaktidest tulenevad ülesanded eeldavad. Muudatuse kohaselt analüüsib töötukassa koostöös Sotsiaalministeeriumiga tööturu olukorda ning töötukassa tegevuse, sealhulgas töötuskindlustuse ja rakendatavate tööturumeetmete ning töövõime hindamise ja töövõimetoetuse mõju ja tulemuslikkust. Lisatud on töötuskindlustuse, töövõime hindamise ja töövõimetoetuse mõju ja tulemuslikkuse analüüsimine.

Punkti 7 sõnastust täiendatakse, kuna kehtiv sõnastus, mille kohaselt osaleb töötukassa töötuskindlustuse ja tööturumeetmete planeerimisel ning avaldab arvamust töötuskindlustuse ja tööturuteenuste ja -toetustega seotud õigusaktide eelnõude kohta, ei kata kõiki töötukassa ülesandeid. Muudatuse kohaselt osaleb töötukassa töötuskindlustuse, tööturumeetmete ja töötutoetuse ning töövõime hindamise ja töövõimetoetuse planeerimisel ning avaldab arvamust töötuskindlustuse, tööturuteenuste ja -toetustega ning töövõime hindamise ja töövõimetoetusega

seotud õigusaktide eelnõude kohta. Lisatud on töövõime hindamise ja töövõimetoetusega seotud ülesanded.

Punktiga 12 täiendatakse TKindlS § 23 lõiget 2 punktiga 7¹ järgmises sõnastuses: „kontrollib töötukassa rahastatavate tööturumeetmete kvaliteeti;“. Praegu ühestki õigusaktist otseselt sellist ülesannet töötukassale ei tulene. Vastava sätte puudumine on osutunud osaliselt takistuseks näiteks EMTA-lt andmete saamisel COVID-19 kriisi aeg loodud erimeetmete kontrollimisel, mis on meetmete rakendamisel vajalik.

Punktiga 13 muudetakse TKindlS § 23 lõike 3 sõnastust eesmärgiga anda töötukassale õigus oma eesmärgi saavutamiseks ja ülesannete täitmiseks saada vajalikke andmeid kõikidelt riigi- ja KOV-i asutustelt ja nende peetavatest andmekogudest ning kindlustatutelt, tööandjatelt, tööotsijatelt, tööturumeetmete ja hüvitise taotlejatelt, samuti teistel isikutelt, kui andmete saamist ei ole piiratud seadusega.

Punktiga 14 täiendatakse TKindlS § 28 töötukassa nõukogu puudutavaid sätteid lõikega 4, milles sätestatakse, et töötukassa nõukogu koosolekust võib sõnaõigusega osa võtta Sotsiaalministeeriumi valdkonna eest vastutav asekancler. Analoogne volitus on töötukassa juhatuse esimehe pädevusega paika pandud Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud töötukassa põhikirjas¹².

Punktiga 15 muudetakse TKindlS § 35 ning luuakse õiguslik alus ühtsele töötukassa andmekogule, mis koondab edaspidi kolm andmekogu.

Töötukassa ülesanded on alates 2002. aastast märkimisväärselt laienenud:

1. Töötukassa asutamisel oli töötukassa ülesandeks maksta hüvitisi TKindlS-i alusel ning 2002. aastal loodi töötuskindlustuse andmekogu. Töötuskindlustuse andmekogu peetakse töötavate TKindlS § 3 lõike 2 punktis 5 nimetatud isikute, kindlustatute ja nende töötuskindlustusstaaži üle arvestuse pidamiseks, töötuskindlustushüvitise, koondamise ja tööandja maksejõuetuse korral hüvitise määramiseks ja maksmiseks.

2. 2009. aasta 1. maist lisandusid töötukassale tööturuameti ülesanded ning töötukassa hakkas pidama ka TTTS-i alusel asutatud töötuna ja tööotsijana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise registrit (edaspidi *töötute register*). Registrit peetakse tööturuteenuste osutamiseks ja tööturutoetuste maksmiseks tööealise elanikkonna võimalikult kõrge tööhõive määra saavutamise ning pikaajalise töötuse ja tööturult tõrjutuse ennetamiseks, töötajate vaba liikumise soodustamiseks, töökoha täitmiseks välismaalasega loa andmiseks, sotsiaalmaksu erijuhtudel maksmiseks.

3. Töövõimereformi tulemusel lisandus 2016. aasta 1. juulist töötukassa ülesannete hulka töövõime hindamine ja töövõimetoetuse maksmine TVTS-i alusel. Töövõime hindamise ja töövõimetoetuse andmekogu (edaspidi *töövõime andmekogu*) peetakse töövõime hindamiseks, töövõimetoetuse maksmiseks, osalise või puuduva töövõimega töötaja eest sotsiaalmaksu erijuhtudel maksmiseks. Andmekogusid peetakse ka statistika ja tööturu analüüside tegemiseks vajalike andmete tagamiseks.

Kõigi kolme andmekogu vastutav töötleja on töötukassa ning andmekogud kasutavad üksteise andmeid, kuna need on vajalikud mitme töötukassa ülesande täitmiseks. Nii saab näiteks

¹² <https://www.riigiteataja.ee/akt/102022012005?leiaKehtiv>

töotuskindlustuse andmekogu inimesele töotuskindlustushüvitise määramiseks andmeid töotute registrist ning töotute register saab andmeid töotuskindlustushüvitise kohta, mis on vajalikud töoturuteenuste osutamiseks ja töotutoetuse maksmiseks. Töövõime andmekogu saab töövõimetoetuse maksmise tarbeks andmeid töotute registrist ja töotuskindlustuse andmekogust ning töotute register saab töoturuteenuste osutamiseks vajalikke andmeid töövõime andmekogust. Olemasolev andmearhitektuur, sh andmete kogumine ja säilitamine erinevates andmekogudes, on kujunenud reformide tulemusena, mitte sisulisest vajadusest lähtuvalt. Olemuslikult on mõistlik edaspidi arendada ühte andmekogu, milles sisalduvate andmete töötlemine on vajalik töötukassa põhifunktsioonide täitmiseks.

Lisaks eelnevale raskendab selline andmekogude pidamise normistiku killustatus andmete töötlemise üksikasjadest arusaamist andmesubjektide jaoks. Samuti on andmesaajatel (nt teiste riiklike andmekogude pidajatel) keeruline aru saada, mis andmeid missugusest andmekogust on võimalik saada, kuna suurt osa andmeid kasutavad kõik senised andmekogud.

Seega on nii õigusselguse kui lihtsama ja parema rakendamise huvides vaja killustatust vähendada ning on põhjendatud luua ühtne töötukassa andmekogu, mis koondab kolm töötukassa peetavat andmekogu. Töödeldavate andmete koosseis liitmise tulemusel ei muutu.

Arvestades, et TKindlS-i on koondatud töötukassa õiguslik regulatsioon, ülesanded ja tegevust reguleerivad sätted, on asjakohane sätestada töötukassa andmekogu TKindlS-is.

Töötukassa andmekogu loomine võimaldab lihtsustada ja muuta efektiivsemaks nii andmeanalüüsi kui ka infosüsteemide arhitektuuri ja kasutatavad tehnoloogilised lahendused. Töötukassa andmekogude haldamiseks on eri aegadel loodud erinevad infotehnoloogilised rakendused. Ühtse andmekogu ja omavahel liidestatud infosüsteemi loomine võimaldab kasutada paindlikumalt ressursse andmekogu pidamiseks, uuendada infosüsteemide arhitektuuri ja tehnoloogilisi lahendusi ning kasutada sama tehnilist lahendust töötukassa ülesannete täitmiseks, näiteks isikuandmete moodul, vaidemenetluse moodul jne. Ühtse andmekogu moodustamisel saab kokku hoida arenduskulusid, vältida andmete dubleerimist mitmesse andmekogusse ning paremini tagada andmete terviklikkuse.

TKindlS-i, TTTS-i ja TVTS-i kohaselt on neis sätestatud vastavate andmekogude üheks eesmärgiks statistika ja analüüside tegemiseks vajalike andmete tagamine. Töötukassa põhiülesannete täitmiseks, sh statistika ja analüüside tegemiseks, on sageli vaja töötukassa andmekogude andmeid kokku viia. Operatiivandmebaaside koormuse vähendamiseks ja andmetöötlemise lihtsustamiseks on vaja välja arendada ühtne statistika- ja aruandlusmoodul, mille toimimise korraldust kirjeldatakse töötukassa andmekogu põhimääruses.

TKindlS§ 35 lõigetes 1–8 sätestatakse töötukassa andmekogu pidamise eesmärk, töödeldavad andmed ja andmete säilitamise tähtajad. Sätetesse on koondatud töotuskindlustuse andmekogu, töotute registri ja töövõime andmekogu õigusnormid ning sisulisi muudatusi ei ole tehtud.

Lõige 1 sätestab töötukassa andmekogu nimetuse ja andmekogu eesmärgid. Loetletud eesmärgid toetavad muu hulgas järgmisi töötukassa ülesandeid:

- 1) isikute töötusajana registreerimine ja töötusajate üle arvestuse pidamine;
- 2) töoturumeetmete pakkumise korraldamine ja pakkumine, tööandjale töökoha täitmiseks välismaalasega loa andmise otsustamine välismaalaste seaduse alusel, töötajate vaba liikumise soodustamiseks Euroopa Liidu õigusaktide alusel pandud ülesannete täitmine;
- 3) töotutoetuse määramine ja maksmine;

- 4) sotsiaalmaksu erijuhtudel määramine ja maksmine;
- 5) hüvitiste määramine ja maksmine ning töötuskindlustusstaži üle arvestuse pidamine;
- 6) töövõime hindamine ning töövõimetoetuse määramine ja maksmine;
- 7) statistika ja analüüside tegemine.

Lõige 2 sätestab volitusnormi andmekogu põhimääruse kehtestamiseks. Sarnaselt varasema kolme eraldi andmekoguga asutab andmekogu ja kehtestab selle põhimääruse valdkonna eest vastutav minister määrusega. Kuivõrd tegemist on töötuskindlustuse andmekogu, töötute registri ja töövõime andmekogu reorganiseerimisega, ei asutata eelnõuga uut andmekogu, vaid nimetatud volitusnormiga kehtestatakse andmekogu uus terviktekst.

Andmekogu vastutavaks töötlejaks jääb töötukassa, samaks jääb ka töödeldavate andmete koosseis.

Lõikes 5 sätestatakse Sotsiaalministeeriumi õigus pääseda juurde töötukassa andmekogu andmetele poliitikakujundamise eesmärgil. Muudatus on vajalik, et ühelt poolt tagada õigusselgus ja teiselt poolt võimaldada detailsemate andmete kasutamist kvaliteetsemate analüüside tegemiseks. Lisatud sätte kohaselt on Sotsiaalministeeriumi teema eest vastutavatel ning analüüsi ja statistikaga tegelevatel ametnikel õigus töödelda tervise-, töö- ja sotsiaalvaldkonna poliitika kujundamiseks vajalikke töötukassa andmekogu andmeid, ilma et isik oleks otseselt tuvastatav. Töödeldavateks andmeteks on TKindlS § 35 lõikes 4 nimetatud isikuandmed, v.a ees- ja perekonnanimi, isikukood ja kontaktandmed, et vältida isiku otsesest tuvastamist. Sotsiaalministeerium on kohustatud oma valitsemisala ülesannete raames läbi viima analüüse ja mõjuhinnanguid. Sotsiaalministeeriumi põhimääruses on kirjeldatud ülesandeid, mille täitmist vastav õigus mõjutab: riigi sotsiaalprobleemide lahendamiskavade koostamine ja elluviimine, rahva tervise kaitse ja arstiabi, tööhõive, tööturu, töökeskkonna ja töösuhete, sotsiaalse turvalisuse, sotsiaalkindlustuse ja -hoolekande korraldamine, võrdse kohtlemise ning naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamise ja sellealase tegevuse koordineerimine, laste ja perede heaolu edendamine ja rahvastikupoliitika koordineerimine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine. Muudatuse kaudu saab vastavaid poliitikavaldkondi täpsemate andmetega kiiremini ja paremini kujundada ning seeläbi suureneb inimeste heaolu. Andmeid kasutatakse ka olukorra kirjeldamiseks ja valdkondade olukorra võrdlemiseks.

Lõigetes 6–8 sätestatakse andmete pseudonüümimise ja säilitamise tähtajad. Võrreldes kehtivate seadustega tähtaegu ei muudeta.

Eelnõu § 54 punktiga 16 täiendatakse TKindlS-i rakendussättega § 52⁵, mille lõikes 1 sätestatakse, et töötukassa andmekoguna käsitatakse kuni 2023. aasta 31. detsembrini kehtinud TTTS § 8 lõike 2 alusel asutatud töötuna ja tööotsijana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise registrit, kuni 2023. aasta 31. detsembrini kehtinud TVTS § 22 lõike 4 alusel asutatud töövõime hindamise ja töövõimetoetuse andmekogu ning kuni 2023. aasta 31. detsembrini kehtinud TKindlS § 35 lõike 4 alusel asutatud töötuskindlustuse andmekogu.

Lõikes 2 sätestatakse, et lõikes 1 nimetatud andmekogude andmete töötlemist jätkatakse TKindlS §-s 35 sätestatud korras.

Andmekogu põhimääruse eelnõu on seletuskirja lisa 2.

Eelnõu § 55 sätestab TVTS-i muudatused.

Punktidega 1 ja 3–5 muudetakse seaduses mõiste „töötuna arvele võtmine“ mõistega „tööotsijana registreerimine“ ning viited TTTS-ile asendatakse viidetega TöMS-ile. Muudatus on vajalik, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule.

Punktiga 2 muudetakse ja sõnastatakse TVTS § 18 uuesti. Muudatuse sisu võrreldes kehtiva TVTS §-ga 18 on järgmine. Pealkirjas ja lõikes 1 asendatakse sõnad „töötuna arvel olevale“ sõnadega „tööotsijana registreeritud“. Lõike 1 punktis 1 ja lõike 2 punktis 1 asendatakse tekstiosa „ei tule mõjuva põhjuseta talle määratud ajal töötukassasse vastuvõtule – vastuvõtule tulemata“ tekstiosaga „ei osale mõjuva põhjuseta nõustamisel temaga kokkulepitud ajal – nõustamisel osalemata“.

Lõike 1 punktis 2 ja lõike 2 punktis 2 asendatakse tekstiosa „tööturuteenuste ja -toetuste seaduse §-s 10 sätestatud individuaalse töötusimiskava täitmisest või sama seaduse § 12 lõigetes 3 ja 4“ tekstiosaga „tööturumeetmete seaduse §-s 7 sätestatud tegevuskava täitmisest või sama seaduse § 9 lõigetes 5 ja 6“. Lõikes 3 asendatakse töötuna arvelolek mõistega tööotsijana registreeritus. Muudatused on vajalikud, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule. Lõikeid 4 ja 5 ei muudeta, kuid on vajalikud, kuna kogu paragrahv antakse uuesti terviktekstina.

Punktidega 6–8 muudetakse andmevahetuse ja andmetega seotud sätteid. Andmed töövõime hindamise ja töövõimetoetuse maksmise kohta kantakse edaspidi töötukassa andmekogusse, mis sätestatakse TKindlS-is.

Punktiga 6 muudetakse 4. peatüki pealkirja ja see sõnastatakse järgmiselt „Andmevahetus ja andmed“. Punktiga 7 tunnistatakse TVTS § 22 kehtetuks. Punktiga 8 täiendatakse seadust §-ga 22² „Andmed“. Andmed töövõime hindamise ja töövõimetoetuse maksmise kohta kantakse töötukassa andmekogusse.

Eelnõu §-ga 56 asendatakse õppetoetuste ja õppelaenu seaduses sõnad „töötuna arvele võtmisega“ sõnadega „tööotsijana registreerimisega“. Muudatus on vajalik, et kaasajastada ja korrigeerida mõistekasutust vastavalt eelnõule.

Eelnõu 10. peatüki 3. jaos esitatakse seaduse jõustumisega seotud sätteid.

Eelnõu §-s 57 sätestatakse seaduse jõustumine. Seadus jõustub 2024. aasta 1. jaanuaril. Jõustumistähtaeg on seatud arvestusega, et enne seaduse jõustumist jõuaks töötukassa teha vajalikud korralduslikud ja infotehnoloogilised muudatused.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus kasutatakse terminit „tööturumeede“, mis tähendab üht või mitut sama eesmärgiga tööturuteenust ja -toetust.

Termini „tööotsija“ sisu vastab varasemale terminile „töötu“ ehk see on inimene, kes ei tööta, on töötukassas tööotsijana registreeritud ja otsib tööd.

Termini „tegevuskava“ sisu vastab varasemale terminile „individuaalne töötusimiskava“ ehk see on töötukassa koostatav haldusakt, mille eesmärk kavandada vajalikud tegevused, et isik saaks võimalikult kiiresti töö leida, sobivale tööle asuda või töötamist jätkata.

Mõiste „töötukassasse pöördumine“ on asendatud mõistega „töökeskne nõustamine“, mis on oma olemuselt aktiivsem ning vastab tegelikule sisule, et tegemist ei ole passiivse pöördumisega vaid töötukassa poolt inimese nõustamisega.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas EL-i õigusega. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 145 kohaselt koosmõjus Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõikega 3 tuleb arendada tööhõivestrateegiat, eelkõige edendada kvalifitseeritud, koolitatud ja kohanemisvõimelist tööjõudu, et saavutada täielik tööhõive. Eelnõu toetab Euroopa Liidu toimimise lepingu viidatud artiklis sätestatud ülesande täitmist liikmesriigi tasandil.

Eelnõu on kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega (EL) 2016/679.

6. Seaduse mõjud

Eelnõus esitatud muudatuste rakendamisel võib eeldada mõju esinemist järgmistes mõjuvaldkondades: sotsiaalne, sh demograafiline mõju, mõju majandusele, mõju regionaalarengule ning mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Mõju elanike majanduslikule toimetulekule on hinnatud sotsiaalse mõju all. Kaudne positiivne mõju ilmneb ka loodus- ja elukeskkonnale, kui võrd eelnõuga ühendatakse kolm andmekogu üheks töötukassa andmekoguks, mis lihtsustab tulevikus arenduste tegemist ning andmekogu ülalhoidmist. Samuti väheneb õigusaktide hulk, milles on reguleeritud tööturuteenused, mis tähendab tulevikus väiksema arvu õigusaktide menetlemist. Andmekogude ühendamine ning õigusaktide menetluste vähendamine toetab ressursitõhusat lähenemist ja rohepöoret. Samas on nende muudatuste mõju loodus- ja elukeskkonnale väike ning seetõttu seda eraldi ei hinnata. Eelnõus esitatud muudatused ei mõjuta riigi julgeolekut ja välissuhteid, mistõttu ei ole selles mõjuvaldkonnas mõju olulisust hinnatud. Seaduse mõjude olulisuse tuvastamiseks hinnati nimetatud valdkondi nelja kriteeriumi alusel: mõju ulatus, mõju avaldumise sagedus, mõjutatud sihtrühma suurus ja ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk. Eelnõus esitatud muudatused ei mõjuta riigi julgeolekut ja välissuhteid ning elu- ja looduskeskkonda, mistõttu ei ole nendes mõjuvaldkondades mõju olulisust hinnatud.

Eelnõus sisalduvate muudatuste eesmärk on vähendada Eesti tööhõivepoliitika õigusliku korralduse killustatust ning korrastada ja lihtsustada tööturuteenuste ja -toetuste süsteemi, et tõhusamalt reageerida tööturul toimuvatele muudatustele.

6.1. Sotsiaalne, sh demograafiline mõju

Mõju sihtrühm: tööealine elanikkond

Muudatusest mõjutatud sihtrühm ja avalduva mõju kirjeldus ja mõju olulisus

Tööturuteenuste ja -toetuste süsteemi korrastamise ja lihtsustamise mõju

Eelnõu 1.–10. peatükis välja toodud muudatuste tulemusena korrastatakse ja lihtsustatakse tööturuteenuste ja -toetuste süsteemi õiguslikku korraldust. Praegu reguleerivad tööturuteenuste osutamist TTTS, THP ja välisvahendite rakendamise programmid ehk nn TAT-id. Lisaks reguleerib TTTS töötutoetuse maksmist ja TKindIS reguleerib töötuskindlustushüvitise maksmist. Õigusliku süsteemi killustatus teeb indiviidi tasandil süsteemi mõistmise raskelt hoomatavaks ning võib pärssida inimeste pöördumist töötukassa poole, kuna ei olda teadlikud, kas kvalifitseerutakse

töötukassa pakutavatele tööturuteenustele ja -toetustele või mitte. Eelnõuga kehtestatakse TTTS-i asemel TõMS, mis on üldisema tasandi raamistik, kuid ei erine sisuliselt olulisel määral varasemast TTTS-ist. Eelnõuga võetakse õigusaktides kasutusele termin „tööturumeede“, mis hõlmab aktiivseid tööturuteenuseid ja -toetusi. Täpsemad tööturuteenuste ja -toetuste tingimused sätestatakse määrusega kinnitatavas THP-s. Võrreldes kehtiva õigusega asendatakse termin „töötü“ terminiga „tööotsija“, mis viitab paremini inimese õigusele saada töö leidmiseks vajalikku tuge ning inimese enda kohustusele tööd otsida. Eelnõus kasutatav termin „muu isik“ ühendab endas kehtivas õiguses kasutatavad terminid „muu isik“ ja „registreeritud tööotsija“, kelleks on inimene, kes ei ole tööotsijana registreeritud ja kes pöördub töötukassa poole tööturumeetme saamiseks. Lisaks süstematiseerib uus TõMS tööturumeetmete grupid ning toob välja õigustatud isikute (tööotsija, töötaja, tööandja ja muu isik) tööturumeetmete saamise õigused. Seadusemuudatus ei laienda ega kitsenda võrreldes kehtiva TTTS-iga tööturumeetmeid saama õigustatud isikute ringi ega muuda olukorda, et teenuse saamiseks ei ole automaatset õigust, vaid teenusevajadust hinnatakse koostöös kliendi ja töötukassa konsultandiga. Samuti ei muutu sisuliselt võrreldes kehtiva TTTS-iga tööotsijana registreerimise põhimõtted ega tööotsija kohustused (termin „töötü“ asendatakse vaid terminiga „tööotsija“).

Õigusliku süsteemi lihtsustamine ja mõistete korrastamine ei paranda otseselt sihtrühma tööturuväljavaateid, kuid avaldab positiivset mõju tööturuteenuste ja -toetuste süsteemi paremaks mõistmiseks ning võib seeläbi suurendada teadlikkust võimalikest tööturuteenustest ja -toetustest. Lihtsam ja läbipaistvam tööturumeetmete süsteem vähendab võimalikku sotsiaalset ebavõrdsust inimeste vahel õigusaktide tõlgendamisel ning suurendab teadlikkust selles millistele teenustele on potentsiaalsetel sihtrühmadel töötukassa kaudu ligipääs. Samuti suurendab õigusselgust töötukassa kolme andmekogu reorganiseerimine üheks töötukassa andmekoguks, kuivõrd muudatuse tulemusena sätestatakse kõik andmekogudega seonduv TKindS-is (kehtiva õiguse kohaselt on töötuskindlustuse andmekogu reguleeritud TKindS-is, töötuna ja tööotsijana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise register (edaspidi *töötute register*) TTTS-is ning töövõime hindamise ja töövõimetoetuse andmekogu (edaspidi *töövõime andmekogu*) TVTS-is). Muudatusega kaasneb vajadus sihtrühma muudatusest teavitada, kuid eeldatavalt on selle vajadus väike, sest töötukassa pakub jätkuvalt inimestele igakülgset abi tööturumeetmetes orienteerumisel. Kavandatav muudatus korrastab ja lihtsustab süsteemi vaid õigusaktide tasandil ning ei kehtesta uusi tööturuteenuseid ja -toetusi ega sätesta nende detailseid osutamise ja maksmise tingimusi, mistõttu võib mõju ulatust sihtrühma jaoks pidada väikeseks.

Tööturuteenuste ja -toetuste potentsiaalseks sihtrühmaks on 16-aastane kuni pensioniealine tööealine elanikkond, keda Statistikaameti andmetel oli 2021. aastal 804 500 inimest. Teatud meetmete puhul on sihtrühmaks ka vanaduspensioniealised, kes soovivad töötada, ja üksikute meetmete puhul ka alla 16-aastased, mistõttu on puudutatud sihtrühm suur. Mõju sagedus on väike, kuivõrd õigusaktide süstematiseerimine on ühekordne.

Töötutoetuse taotlemise, määramise ja maksmise tingimustega seotud muudatuste mõju

Eelnõu 6. peatükis ehk töötutoetuse taotlemise, määramise ja maksmisega seotud osas eelnõuga olulisi muudatusi võrreldes kehtiva õigusega sihtrühma jaoks ei toimu. Töötutoetuse saajale, kellele töötutoetuse maksmise lõppeb ja kellel on vanaduspensionieani jäänud vähem kui 180 päeva, määrab töötukassa edaspidi töötutoetuse kuni vanaduspensionieani jõudmiseni ning eraldi avaldust ei ole enam vaja esitada, mis mõjutab sihtrühma positiivselt. Samuti mõjutab sihtrühma positiivselt muudatus, mille kohaselt tööotsijale, kes esitab töötutoetuse taotlemise avalduse pärast töötuskindlustushüvitise lõppemist, määratakse töötutoetus töötuskindlustushüvitise lõppemisele järgnevast päevast. Kehtiva õiguse kohaselt määratakse töötutoetus avalduse esitamise päevast

arvates, mistõttu võib töötajal töötutoetuse avalduse ja määramise vahelisel perioodil asendussissetulek puududa. Alusetult tööturumeetmete ja töötutoetusele kulunud summade tagasinõudmist on täiendatud sättega, mille kohaselt on töötukassal õigus alusetult saadu töötutoetusest korrigeerida või osade kaupa kinni pidada järgmiste kalendrikuude eest makstavast töötutoetusest juhul, kui kirjaliku kokkuleppeni ei jõuta või isik kokkulepet ei täida. Seejuures säilitatakse vähemalt 50% maksmisele kuuluvast summast. Muudatus on distsiplineeriva loomuga ja seda rakendatakse olukorras, kus eelnevad kokkulepped ei ole toimunud ning võib mõjutada negatiivselt selle inimese toimetulekut, kelle töötutoetuse alusetult saadu kinni peetakse. Eelnõu § 26 lõike 2 punkti 9 kohaselt ei võeta võrreldes kehtiva õigusega edaspidi riigi- või KOV-i eelarve vahenditest makstud ühekordseid või perioodilisi toetusi või kulu kompenseerimiseks makstud hüvitisi töötutoetuse maksmisel sissetulekuna arvesse, mis mõjutab sihtrühma positiivselt.

Muudatused on sihtrühma jaoks positiivse loomuga ning soodustavad töötutoetuse näol asendussissetuleku säilimist olukorras, kus senise õiguse kohaselt on ilmnenud kitsaskohti. Statistikaameti andmetel on töötute seas vaesuse määr üks kõige kõrgemaid – 2020. aastal elas 43% töötutest suhtelises vaesuses ning 11% absoluutses vaesuses (kogu Eesti elanikest aga elas suhtelises vaesuses 20,6% ning absoluutses vaesuses 2,2%). Sissetuleku tagamine töötuna arveloleku ajal on oluline, sest selle vähenemise või mittesaamise korral suureneb töötute vaesuse määr veelgi. Ka ilmajätuse määr on töötute seas üks suuremaid (2021. aastal 17%) ning see näitab, et töötutel on keerulisem võimaldada majanduslike probleemide tõttu kestvus- ja või tarbekaupu, tasuta igakuised kommunaalarveid, osaleda sotsiaalsetes tegevustes või tulla toime ootamatute kulutustega. Muudatused on vajalikud, et töötutoetuse saaja ei jääks töötutoetusest ilma ajal, mil see on tema peamine sissetulek ning mille saamata jäämisel tema toimetulek oluliselt halveneks.

Potentsiaalselt on muudatuste sihtrühmaks kõik need Eesti elanikud, kes on töötukassas töötajana arvel ning saavad töötutoetust või saavad seda tulevikus. Töötukassa andmetel maksti 2020. aasta jooksul töötutoetust 28 908 inimesele ning 2021. aasta jooksul 32 322 inimesele. Võrreldes kogu elanikkonnaga on muudatusest mõjutatud sihtrühm väike (ca 4% 16-aastasest kuni pensioniealisest rahvastikust). Eelnõu § 26 lõike 2 punkti 9 muudatusest on mõjutatud need töötutoetuse saajad, kes saavad riigilt või KOV-ilt ühekordseid või perioodilisi toetusi või hüvitisi, mille tõttu töötutoetuse saaja kuu sissetulek ületab 31-kordset töötutoetuse päevamäära. Töötukassa andmetel peatati 2020. aastal töötutoetus kokku 1380 korral põhjusel, et inimese ühekordne sissetulek oli 31-kordsest töötutoetuse päevamäärast suurem. Töötukassa hinnangul on sellised peatamised eelkõige olnud seotud tulumaksu tagastuse või II pensionisamba väljamaksega. Tabelist 1 on näha, et peatamiste arv on suurem just veebruaris ja märtsis, kui tehakse suurem osa tulumaksu tagastustest. Samuti suurenes peatamiste arv 2021. aasta augustis ja septembris ning need on eeldatavalt seotud II pensionisamba väljamaksetega. Ülejäänud kuudel on peatamiste arv olnud oluliselt väiksem ning ulatub paarikümnest peatamisest vähem kui 100 peatamiseni, mis eelduslikult moodustab eelnõu § 26 lõike 2 punkti 9 muudatusest mõjutatud sihtrühma, kuid selle suurus on väike.

Tabel 1. Töötutoetuse maksmise peatamine põhjusel, et inimesel on ühekordne 31-kordsest päevamäärast suurem sissetulek, 2020 kuni 2022. a aprill

	2020	2021	2022
jaanuar	39	23	55
veebruar	811	1112	1413
märts	351	504	482
aprill	50	83	12

mai	24	29	
juuni	12	24	
juuli	19	21	
august	15	897	
september	22	389	
oktoober	13	38	
november	8	25	
detsember	16	74	
Kokku	1380	3219	1962

Allikas: Eesti Töötukassa

Ebasoovitavad mõjud

Eesmärgiga õigusakte korrastada ja lihtsustada ei pruugi kaasneda oodatud mõju sihtrühmale, kui samade või olemuselt sarnaste teenuste tingimused THP-s jäävad endiselt väga erinevaks, mistõttu võib süsteem olla sihtrühma jaoks jätkuvalt keerukas. Kokkuvõttes on muudatusega kaasnev ebasoovitavate mõjude risk väike.

Kokkuvõttev hinnang mõju olulisusele

Õigusliku korralduse lihtsustamine ja süstematiseerimine parandab tööturuteenuste ja -toetuste süsteemi selgust ja sellest arusaadavust ning suurendab eelduslikult sihtrühma teadlikkust ja võrdset ligipääsu tööturumeetmetele. Mõju hindamise kriteeriumite kohaselt on mõjutatud kogu tööeline elanikkond ehk mõjutatud sihtrühm on suur, kuid mõju ulatus ja sagedus on väike. Töötutoetusega seotud muudatused aitavad lahendada praktikas esile kerkinud probleemkohti ning tagada töötutoetuse saajale asendussissetulek, kuid muudatusest mõjutatud sihtrühma suurus, mõju ulatus ning mõju avaldumise sagedus on väike.

6.2 Mõju majandusele

Mõju sihtrühm: ettevõtjad

Muudatusest mõjutatud sihtrühm ja avalduva mõju kirjeldus ja mõju olulisus

Tööturuteenuste ja -toetuste süsteemi korrastamise ja lihtsustamise mõju

Tööturuteenuste ja -toetuste süsteemi parem struktureeritus õigusaktide tasandil aitab tööandjatel eri sihtrühmadele mõeldud tööturumeetmetes paremini orienteeruda, mis omakorda soodustab töötajate värbamist tööandjatele mõeldud meetmete abil. Võrreldes kehtiva olukorraga muutub läbipaistvamaks ja paindlikumaks võimalus reageerida tööturumeetmetega muutunud majanduskeskkonnale ja tööturu vajadustele ning jõuda seeläbi kiiremini eri sihtrühmadeni. Seeläbi paranevad inimeste teadmised ja oskused, mis parandavad nende võimalusi liikuda töötusest tööle ning ka töölt tööle ehk inimese jaoks sobivamale või paremini tasustatud tööle, mistõttu paraneb inimeste toimetulek ning suureneb riigi maksutulu. Potentsiaalselt kuuluvad sihtrühma kõik Eesti tööandjad, kuid kuna ka praeguses olukorras värbavad tööandjad eri meetmete abil endale uusi töötajaid, ei eelda muudatused ettevõtjatelt kohanemiseks vajalikke tegevusi. Muudatus suurendab eelduslikult tööandjate jaoks tööturuteenuste ja -toetuste süsteemist arusaamist ning parandab nende võimalusi leida endale vajalike ja sobivate oskustega töötajaid, kuid mõju ulatus ettevõtjate jaoks on väike.

Statistikaameti andmetel oli 2021. aastal Eestis statistilisse profiili kuuluvaid ettevõtteid 145 717, mistõttu on potentsiaalne mõjutatud sihtrühm suur. Samas ei ole töötukassa kaudu uute töötajate värbamine kõikide ettevõtete jaoks siiski igapäevane, mistõttu on mõju sagedus ettevõtete jaoks harv. Lisaks on õigusaktide süstematiseerimine ühekordne tegevus.

Ebasoovitavad mõjud

Õigusliku korralduse lihtsustamine ja süstematiseerimine vähendab kehtiva süsteemi negatiivset mõju, kus süsteem ei ole piisavalt läbipaistev. Muudatusega ei kaasne ebasoovitavate mõjude riski või see on vähene.

Kokkuvõttev hinnang mõju olulisusele

Kokkuvõttes aitab tööturumeetmetega seotud õigusliku süsteemi korrastamine parandada süsteemi läbipaistvust ning toetab tööturuteenuste ja -toetuste vastavust ja võimekust reageerida tööturu vajadustele, mis omakorda mõjutab positiivselt ettevõtjaid ja majanduskeskkonda. Mõju hindamise kriteeriumite alusel on mõjutatud sihtrühm küll suur, kuid mõju ulatus ja sagedus väike.

6.3. Mõju regionaalarengule

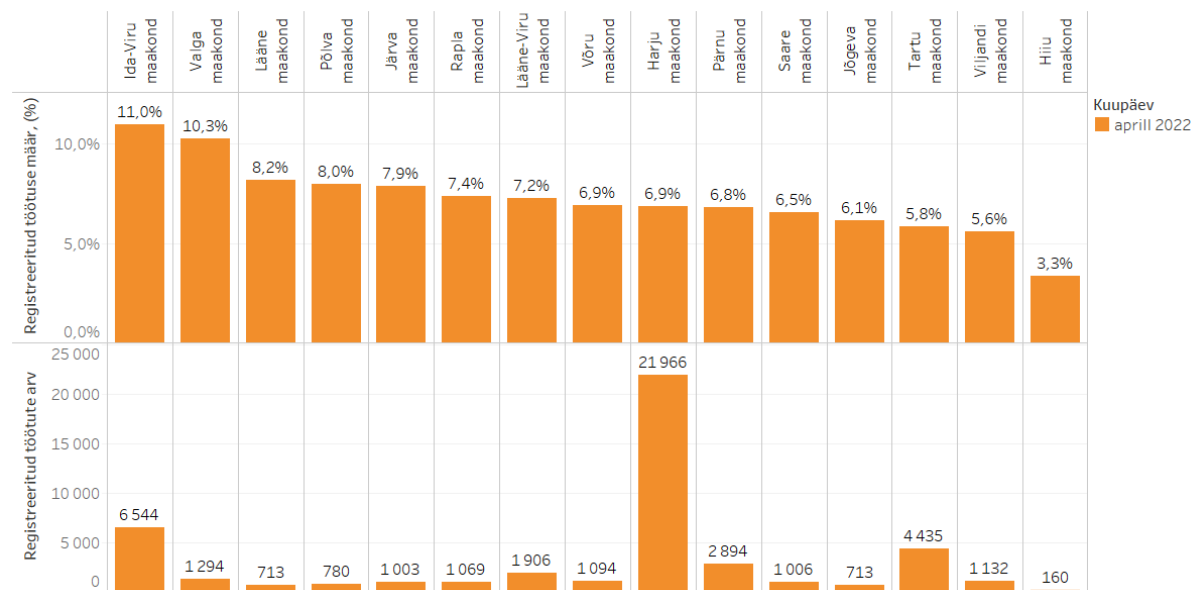
Muudatusest mõjutatud sihtrühm, avalduva mõju kirjeldus ja mõju olulisus

Tööturuteenuste ja -toetuste süsteemi korrastamise ja lihtsustamise mõju

Kuigi eelnõus välja toodud muudatused ei ole mõeldud konkreetsele piirkonnale, on neil eelduslikult siiski suurem mõju nendele piirkondadele, kus on suurem töötute elanike osakaal ja elanike majanduslik toimetulek seetõttu teiste piirkondadega võrreldes halvem. Eelkõige võivad muudatused aidata kaasa piirkondadevaheliste tööhõive/töötuse erinevuste vähendamisele ning seeläbi mõjutada ka nendes piirkondades elavate inimeste majanduslikku toimetulekut, sh vaesust. Samas ei kaasne muudatustega spetsiifilisi tegevusi mõne konkreetse piirkonna suhtes ning kuigi eri piirkondades elavate töötute tööturuolukord ja ka majanduslik toimetulek võib paraneda, ei ole täpsemalt võimalik mõju piirkonniti hinnata.

Kokku oli 2022. aasta aprilli lõpu seisuga Eestis 46 721 registreeritud töötut, kellest 21 966 ehk ligi 47% elab Harjumaal. Maakonna tööjõudu arvestades on suurim osakaal registreeritud töötuid Ida-Viru maakonnas, kus registreeritud töötuse määr ulatub 11%-ni (töötute arv 6544), väikseim aga Hiiu maakonnas (3,3%) (vt joonis 1). Linna ja maapiirkondade võrdluses mõjutab töötute arvu see, kui palju on piirkonnas elanikke ning nii elab Statistikaameti Eesti tööjõu-uuringu järgi ca 70% töötutest linnalistes või väikelinnalistes piirkondades.

Joonis 1. Registreeritud töötuse määr ja arv maakonniti, 30.04.2022 seisuga

Allikas: Eesti Töötukassa, Statistikaamet, Sotsiaalministeeriumi arvutused

6.4. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele

Mõju sihtrühm: Eesti Töötukassa, Sotsiaalministeerium

Muudatusest mõjutatud sihtrühm, avalduva mõju kirjeldus ja mõju olulisus

Tööturuteenuste ja -toetuste süsteemi korrastamise ja lihtsustamise mõju

Muudatused mõjutavad eeskätt töötukassat, kes tööturuteenuseid osutab ja tööturutoetusi maksab, mistõttu on mõjutatud sihtrühma suurus väike. Kaudselt on mõjutatud ka KOV-id ja riik tervikuna, eeldusel, et tööturuteenuseid ja -toetusi saavate inimeste sissetulekud ja heaolu paranevad ning heitunute ja üksnes toetuste abil toime tulevate isikute arv väheneb.

Kuna eelnõuga kehtestatakse senise TTTS-i asemel uus TõMS, mis on üldisema tasandi raamistik ning mis erineb vähesel määral varasemast TTTS-ist, siis muutub vähesel määral ka töötukassa töökorraldus. Õigusliku korralduse lihtsustamise ja süstematiseerimisega on vaja arvestada ka töötukassa tööprotsessides, kuid eeldatavalt ei kaasne sellega kohanemiskulusi. Selgem õiguslik korraldus võib aidata parandada töökorraldust ja protseduure, vähendada halduskoormust ning võimaldab tulevikus seeläbi kiiremini majanduses toimivatele muutustele reageerida. Samas ei ole muudatused ulatuslikud, kuna ei kehtestata uusi tööturuteenuseid ja -toetusi ega muudeta nende detailseid osutamise ja maksamise tingimusi, mistõttu on mõju ulatus väike. Mõju sagedus on harv, kuivõrd õigusaktide süstematiseerimine on ühekordne. Samuti ei too muudatus kaasa töötukassa kulude suurenemist.

Ebasoovitavad mõjud

Kui õigusliku korralduse muudatuse tulemusena peaks oluliselt suurenema tööealise elanikkonna ja tööandjate huvi neile pakutavate teenuste vastu, võivad töötukassa töökoormus ja eelarvevajadus siiski kasvada. Samas võib riski pidada väikeseks.

Kokkuvõttev hinnang mõju olulisusele

Kokkuvõttes muudab selgem tööturumeetmetega seotud õiguslik korraldus eelduslikult töötukassa töö efektiivsemaks. Arvestades lisaks mõju ulatusele ka mõju avaldumise sageduse ühekordset mõju ning vähest ebasoovitavate mõjude riski, on mõju töötukassa jaoks mõju hindamise kriteeriumide alusel väike.

Töötutoetuse taotlemise, määramise ja maksmise tingimustega seotud muudatuste mõju:

Eelnõu § 26 lõike 2 punkti 9 muudatus mõjutab töötukassat seeläbi, et edaspidi ei arvesta töötutoetuse saajate sissetulekuks riigi- või KOV-i eelarve vahenditest makstud ühekordseid või perioodilisi toetusi või kulu kompenseerimiseks makstud hüvitisi. Ka praegu on toetusi, mida TTTS-i alusel sissetulekute hulka ei loeta (nt toimetulekutoetus, puuetega inimeste sotsiaaltoetus jne) ning seetõttu ei kaasne vajadust teha suuri muudatusi töötukassa protseduurides ja infosüsteemides. Vähesel määral võib suurendada vajadus kliente nõustada ehk selgitada, et nimetatud toetused ei mõjuta nende töötutoetuse saamist. Teisalt aga väheneb vajadus teha töötutoetuse peatamise otsuseid ja edastada sellekohane otsus ka otsust puudutavale isikule ehk muudatuse tulemusena võib vähesel määral töötukassa töökoormus väheneda. Kokkuvõttes eeldab muudatus sellega regulaarselt arvestamist, kuid sellega ei kaasne kohanemisraskusi (mõju ulatus on väike).

Ebasoovitavad mõjud

Muudatusega võib kaasneda töötutoetuse väljamaksete vähenemine, kuna peatamiste arv väheneb. Arvestades aga töötutoetuste väljamaksete kogusummat (2020. a 17,7 mln eurot ning 2021. a 30,4 mln eurot) ning senist peatamiste arvu, jääb töötutoetuse väljamaksete kulu võimalik suurendamine alla 5%. Täpsem mõju kuludele oleneb sellest, kui palju on selliste toetuste saajaid ja kui suur on toetus. Seega võib ebasoovitavate mõjude riski hinnata väikeseks.

Kokkuvõttev hinnang mõju olulisusele

Kokkuvõttes ei kaasne eelnõu § 26 lõike 2 punktis 9 sätestatud muudatusega mõju hindamise olulisuse kriteeriumide alusel olulist mõju riigi ja KOV-i töökorraldusele.

Töötuskindlustuse andmekogu, töötuna ja tööotsijana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise registri ning töövõime hindamise ja töövõimetoetuse andmekogu reorganiseerimine üheks töötukassa andmekoguks

Eelnõuga muudetakse TKindlS § 35, millega reorganiseeritakse töötuskindlustuse andmekogu, töötute register ja töövõime andmekogu üheks töötukassa andmekoguks. Muudatus puudutab eeskätt töötukassat, kes on töötukassa andmekogu vastutav töötleja, mistõttu on mõjutatud sihtrühma suurus väike. Võrreldes kehtiva olukorraga, kus kõik kolm andmekogu on sätestatud erinevates õigusaktides (töötuskindlustuse andmekogu TKindlS-is, töötute register TTTS-is ja töövõime andmekogu TVTS-is), suureneb oluliselt õigusselgus nii töötukassa kui vastutava töötleja kui ka laiemalt andmesubjektide ja andmesaajate jaoks. Ühtse andmekogu loomine lihtsustab tulevikus andmekogu arenduste tegemist, suurendab arenduskiirust ning võimaldab eelduslikult vähendada arenduskulusid. Mõju ulatus töötukassa jaoks on väike, kuid võimaldab kumuleeruvat kasu tulevikus. Näiteks saab vältida dubleerivate arenduste realiseerimist (autoriseerimine, õiguste haldus, logimine jne). Lihtsam süsteem võimaldab suurendada ka töökindlust. Andmekogust andmete saajate jaoks (teiste asutuste andmekogusid) andmekogude liitmine ei mõjuta, küll aga muudab selgemaks uute teenuste taotlemise, kuna kõik andmed on

ühes andmekogus. Töötukassa andmekoguga seotud õigusaktide korrastamine on ühekordne tegevus, mistõttu on mõju sagedus ühekordne.

Andmekogu muudatustega antakse Sotsiaalministeeriumile töötukassa andmekogu andmetele juurdepääsu õigus poliitikakujundamise eesmärgil. Ka kehtiva õiguse (TTTS § 8 lõigete 5 ja 6) kohaselt on Sotsiaalministeeriumil õigus saada töötukassalt statistiliste ja teaduslike uuringute jaoks vajalikke andmeid, kuid muudatusega tunnistatakse TTTS § 8 lõiked 5 ja 6 kehtetuks ning andmetele juurdepääsu õigus sätestatakse TKindlS §-s 35, mis koondab töötukassa andmekogu puudutava. Sotsiaalministeerium on kohustatud oma valitsemisala ülesannete raames tegema analüüse ja mõjuhindanguid, milleks on vajalik töödelda töötukassa andmekogu isikustamata andmeid. Vabariigi Valitsuse seaduse § 67 kohaselt on Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas riigi sotsiaalprobleemide lahendamiskavade koostamine ja elluviimine, rahva tervise kaitse ja arstiabi, tööhõive, tööturu ja töökeskkonna, sotsiaalse turvalisuse, sotsiaalkindlustuse ja -hoolekande korraldamine, võrdse kohtlemise ning naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamine ja sellealase tegevuse koordineerimine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine. Sotsiaalministeeriumi põhimääruse § 2 lõikes 1 on täpsustatud, et ministeeriumi valitsemisalas on riigi sotsiaalprobleemide lahendamiskavade koostamine ja elluviimine, rahva tervise kaitse ja arstiabi, tööhõive, tööturu, töökeskkonna ja töösuhete, sotsiaalse turvalisuse, sotsiaalkindlustuse ja -hoolekande korraldamine, võrdse kohtlemise ning naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamise ja sellealase tegevuse koordineerimine, laste ja perede heaolu edendamine ja rahvastikupoliitika koordineerimine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine. Statistiliseks analüüsiks vajalike otsest tuvastamist mittevõimaldavate andmete töötlemine ei kahjusta andmesubjektide õigusi ega muuda nende kohustuste mahtu, kuna lõpptulemuseks on andmete statistiline analüüs ja poliitika kujundamiseks vajalikud üldistused sihtrühmade olukorra kohta. Ka Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmääruse põhjenduspunkt 157 rõhutab, et registritest teabe sidumise teel saab uusi väärtuslikke teadmisi. Registre alusel saadud uuringutulemused annavad usaldusväärseid ja kvaliteetseid teadmisi, mis on aluseks teadmispõhise poliitika sõnastamisele ja rakendamisele, parandada paljude inimeste elukvaliteeti ja suurendada teenuste tõhusust.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk

Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud.

Kokkuvõttev hinnang mõju olulisusele

Muudatus suurendab õigusselgust, vähendab regulatsioonide killustatust ja lihtsustab andmekogu arendusi, kuid kuna võrreldes kehtivate õigusaktidega andmekoosseis ei muutu, on mõju hindamise kriteeriumite alusel mõju ulatus, mõju sagedus ja mõjutatud sihtrühma suurus väike.

6.5 Muudatuste koondmõju ettevõtete ja/või kodanike halduskoormusele

TTTS-i asendamine TöMS-iga mõjutab potentsiaalselt kogu tööealist elanikkonda, kes praegu või tulevikus töötaja, töötaja või muu isikuna tööturuteenuseid ja -toetusi saavad, samuti tööandjaid, kes endale töötajaid värbavad. Õigusruumi korrastamine ja lihtsustamine ei muuda otseselt sihtrühmade õigust tööturuteenustele ja -toetustele ega nende tööturuväljavaateid, kuid suurendab teadlikkust võimalikest tööturuteenustest ja -toetustest. Eelnõuga ei suurendata elanike, ettevõtete ega KOV-ide halduskoormust. Töötukassa töökoormus võib suureneda, kui õigusliku korralduse muudatuse tulemusena peaks oluliselt suurenema tööealise elanikkonna ja tööandjate huvi neile pakutavate teenuste vastu, kuid seda riski võib pidada väikseks, sest seadusemuudatus ei laienda ega kitsenda võrreldes kehtiva TTTS-iga tööturumeetmeid saama õigustatud isikute ringi ega

muuda olukorda, et teenuse saamiseks ei ole automaatset õigust, vaid teenusevajadust hinnatakse koostöös kliendi ja töötukassa konsultandiga.

6.6 Andmekaitsealane mõjuhinnang

Muudatuste tulemusel ei koguta täiendavaid isikuandmeid võrreldes kehtiva õigusega. Samas väheneb töötukassa erinevate andmekogudega seotud dubleerimine ning lihtsustub andmete ühendamise võimalus. Muudatuste sisu on täpsemalt kirjeldatud mõjude punkti 6.4 all. Mõju on ajas kasvav, kuivõrd muudatused võimaldavad lihtsamaid ja kiiremaid arendusi, paremat andmeanalüüsi ning paremini kaitsta isikuandmeid. Muudatused võimaldavad paremini täita seaduse eesmärke (sh järgida IKÜM põhimõtteid, nt lihtsustub *by design by default* tagamine) ja kiiremini inimestele teenuseid osutada. Kokkuvõtlikult võib andmekaitsest mõju pidada väheseks, kuna andmete töötlemine lihtsustub ning töödeldavate andmete maht ei suurene, kuid seda tuleb pidada ka oluliseks, kuna muudatus aitab töötukassal paremini täita andmekaitse põhimõtteid.

7. Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamise KOV-idele kulu ei kaasne, kuna neile eelnõuga uusi ülesandeid ei panda.

Tööturuteenuste ja -toetuste õigusruumi korrastamine vähendab Sotsiaalministeeriumi ja töötukassa koormust tööturuteenuseid reguleerivate õigusaktide väljatöötamisel ja uuendamisel ning suurendab võimekust tööturumuutustele kiiresti reageerida. Eelnõuga ei muudeta tööturuteenuste ja -toetuste sihtrühmi ega nende õigust teenustele, mistõttu ei kaasne eelnõuga teenuste kulus otsesest muudatust. Õigusruumi korrastamisest tuleneva infosüsteemide uuendamise kulu tasakaalustab andmekogude ühendamisest ja eri rahastusallikatest meetmete ühte õigusakti ühendamisest dubleerivate arenduste kulude vähenemine. Kokkuvõttes riigi jaoks seaduse rakendamise täiendavaid kulusid ei kaasne.

8. Rakendusaktid

Eelnõuga kehtestatakse kaks uut määrust:

- 1) Vabariigi Valitsuse määrus „Tööhõiveprogramm 2023–2029“;
- 2) tervise- ja tööministri määrus „Töötukassa andmekogu põhimäärus“.

Eelnõuga muudetakse järgmisi määrusi ja üksikakte:

- 1) Vabariigi Valitsuse 19.12.2001 määrus nr 417 „Eesti Töötukassa põhikiri“;
- 2) Vabariigi Valitsuse 05.06.2012 määrus nr 41 „Riigiabi ja vähese tähtsusega abi registri põhimäärus“;
- 3) Vabariigi Valitsuse 28.03.2013 määrus nr 54 „Kaitseväekohustuslaste registri põhimäärus“;
- 4) Vabariigi Valitsuse 31.03.2022 määrus nr 39 „Eesti Haigekassa tervishoiuteenuste loetelu“;
- 5) haridus- ja teadusministri 24.10.2005 määrus nr 43 „Riikliku arengukava meetme 1.1 «Tööjõu paindlikkust, toimetulekut ja elukestvat õpet tagav ning kõigile kättesaadav haridussüsteem» toetuse andmise tingimused“;
- 6) majandus- ja kommunikatsiooniministri 16.06.2008 määrus nr 52 „Teadmiste ja oskuste arendamise toetamise tingimused ja kord“;

- 7) siseministri 18.12.2015 määrus nr 77 „Isikutunnistuse, elamisloakaardi, digitaalse isikutunnistuse, Eesti kodaniku passi, meremehe teenistusraamatu, välismaalase passi, ajutise reisidokumendi, pagulase reisidokumendi või meresõidutunnistuse väljaandmise taotlemisel esitatavate tõendite ja andmete loetelu, väljastamise kord ning väljaandmise tähtjad“;
- 8) sotsiaalkaitseministri 21.12.2015 määrus nr 69 „Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse riigi poolt ülevõtmisel teenusevajaduse otsustamiseks ja teenuse osutamiseks vajalike andmete loetelu ning sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse vajaduse tuvastamise tingimused“;
- 9) sotsiaalkaitseministri 07.06.2016 nr 44 „Meetme „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“ elluviimiseks struktuuritoetuse andmise tingimused ja kord“;
- 10) sotsiaalkaitseministri 27.12.2017 määrus nr 72 „Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimäärus“;
- 11) sotsiaalkaitseministri 05.03.2019 määrus nr 12 „Sotsiaalkaitse infosüsteemi põhimäärus“;
- 12) sotsiaalkaitseministri 07.04.2021 määrus nr 11 „Meetme „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“ elluviimiseks Ida-Virumaale struktuuritoetuse andmise tingimused ja kord“;
- 13) sotsiaalkaitseministri 21.04.2022 määrus nr 35 „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused hoolduskoormusega inimeste toimetuleku toetamiseks“;
- 14) tervise- ja tööministri 06.03.2019 määrus nr 14 „Haigekassa andmekogu pidamise põhimäärus“;
- 15) tervise- ja tööministri 20.03.2019 määrus nr 34 „Euroopa tööturuasutuste võrgustiku liikmeks ja partneriks vastuvõtmise ning koostöö tingimused ja kord“;
- 16) tervise- ja tööministri 11.09.2015 määrus nr 41 „Töölesaamist toetavad teenused“;
- 17) tervise- ja tööministri 08.05.2018 määrus nr 20 „Töölalast konkurentsivõimet suurendavad teenused“;
- 18) tervise- ja tööministri 17.03.2022 käskkiri nr 50 „Noortele tööturuteenuste osutamine COVID-19 kriisi mõjudest taastumiseks“.

Eelnõuga tunnistatakse kehtetuks tervise- ja tööministri 05.03.20019 määrus nr 8 „Töötuskindlustuse andmekogu põhimäärus“.

Eelnõuga muutuvad kehtetuks järgmised määrused:

- 1) sotsiaalministri 07.12.2005 määrus nr 115 „Tööintervjuul puudega isikut vabatahtlikult abistavale isikule sõidukulude hüvitamise määr, tingimused ja kord“;
- 2) sotsiaalministri 13.03.2006 määrus nr 28 „Statistiliste ja teaduslike uuringute jaoks esitatavate andmete koosseis ning esitamise kord“;
- 3) sotsiaalministri 13.04.2009 määrus nr 33 „Töötutoetuse taotlemise avaldusele kantavate andmete ja sellele lisatavate dokumentide loetelu“;
- 4) tervise- ja tööministri 05.03.2019 määrus nr 9 „Töötuna ja töötusajana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise registri asutamise ja pidamise põhimäärus“;
- 5) tervise- ja tööministri 20.05.2016 määrus nr 40 „Töövõime hindamise ja töövõimetoetuse andmekogu asutamise ja pidamise põhimäärus“.

9. Seaduse jõustumine

Seadus on planeeritud jõustuma 2024. aasta 1. jaanuari. Jõustumistähtaeg on seatud arvestusega, et enne seaduse jõustumist jõuaks töötukassa teha vajalikud korralduslikud ja infotehnoloogilised muudatused.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

31. märtsil 2022 toimus Sotsiaalministeeriumi eestvedamisel kohtumine eelnõuga lähemalt seotud ministeeriumide, huvigruppide ja sotsiaalpartneritega. Kohtumisel osalesid Haridus- ja Teadusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Õiguskantsleri Kantselei, Riigikantselei, Eesti Töötukassa, Eesti Ametiühingute Keskliidu, Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsiooni TALO, Eesti Tööandjate Keskliidu, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsiooni, Eesti Linnade ja Valdade Liidu ning Eesti Puuetega Inimeste Koja esindajad.

Eelnõuga tehtavaid muudatusi on arutatud tervise- ja tööministri ning sotsiaalpartnerite kolmepoolsel kohtumisel 6. mail 2022.

Eelnõu on saadetud kooskõlastamiseks ministeeriumidele ning arvamuse andmiseks Õiguskantsleri Kantseleile, Eesti Töötukassale, Andmekaitse Inspeksioonile, Eesti Ametiühingute Keskliidule, Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioonile TALO, Eesti Tööandjate Keskliidule, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Linnade ja Valdade Liidule ja Eesti Puuetega Inimeste Kojale.

Algatab Vabariigi Valitsus „...“ „.....“ 2022. a.

(allkirjastatud digitaalselt)